

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

Bakalářská práce

2019

Martin Myslík

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

**Eisenhowerova doktrína a Blízký východ mezi lety 1957
a 1958**

Bakalářská práce

Praha 2019

Autor práce: **Martin Myslík**

Studijní program: **Mezinárodní teritoriální studia**

Vedoucí práce: **Mgr. Jiří Pondělíček**

Rok obhajoby: **2019**

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Bibliografický záznam

MYLÍK, Martin. *Eisenhowerova doktrína a Blízký východ mezi lety 1957 a 1958*. Praha, 2019. 48 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Mezinárodních studií. Katedra Severoamerických studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jiří Pondělíček.

Rozsah práce: 98 395

Abstrakt

Suezskou krizí se podle americké administrativy v čele s prezidentem Eisenhowerem vytvořilo na Blízkém východě mocenské vakuum. Toto vakuum bylo v očích americké vlády potřeba zaplnit dříve, než tak učiní Sovětský svaz a izolovat prosovětské státy, jako Egypt a Sýrii. K tomuto účelu byla vytvořena Eisenhowerova doktrína, která měla bojovat proti mezinárodnímu komunismu. Na základě analýzy doktríny a jejího použití na zemích Blízkého východu, zkoumané pomocí metody *diplomatic history*, bakalářská práce poskytuje náhled na formování americké zahraniční politiky v letech 1957 a 1958 v rámci regionu Blízkého východu a její aplikaci srovnává se zněním doktríny a z pohledu Ameriky na dekolonizaci. Autor práce v závěru shrnuje, že doktrína byla úspěšná v zastrašení Sovětského svazu ve větší angažovanost v regionu, ale zároveň na analýzách použití doktríny ukazuje, že většinou byla doktrína použita v boji proti arabskému nacionalismu nikoli proti mezinárodnímu komunismu. Což bylo zcela v rozporu se zněním doktríny, která měla bojovat jen proti komunismu.

Abstract

With the Suez crises according to American administration in the lead with the president Eisenhower was created a vacuum of power in the Middle East. This vacuum was in the eyes of the American government needed to fill sooner, than Soviet Union and isolate pro-soviet state, like Egypt and Syria. To this purpose, the Eisenhower doctrine was created, which should fight against international communism. On the basis of the analysis of doctrine and its use on the countries of the Middle East, examine with the method of diplomatic history, bachelor's thesis provides look at shaping of American foreign politics in 1957 and 1958 in the region of the Middle East and its application compare with the wording of the doctrine and also from the American view on decolonization. The author of the thesis, in conclusion, summarizes that doctrine was successful in intimidating Soviet union from larger engaging in region, but on the analysis of the use of the doctrine shows, that mostly the doctrine was used in the fight against Arab nationalism not against communism. Which was in contradiction with doctrine, which was supposed to fight only against communism.

Klíčová slova

Eisenhowerova doktrína, Spojené státy, Blízký východ, Mezinárodní komunismus,

Suezská krize, Studená válka, dekolonizace

Keywords

Eisenhower doctrine, United States, Middle East, international communism, Crisis of Suez.
Cold war, dekolonization

Title/název práce

Eisenhower doctrine and Middle East between 1957 and 1958

Eishowerova doktrína a Blízký východ mezi lety 1957 a 1958

Poděkování

Rád bych poděkoval svému vedoucímu práce Mgr. Jířímu Pondělíčkovi, za všechny užitečné a odborné rady a za vedení mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	2
1 Cesta k doktríně	4
1.1 Americký přístup k dekolonizaci	6
1.2 Po Suezské krizi	7
2 Doktrína	10
3 Izrael a okupovaná egyptská území	14
4 Hledání spojenců	16
4.1 Před doktrínou	16
4.2 Vytváření americké politiky a aplikace doktríny	20
4.3 Prohlubování vztahů mezi Irákem a Saúdskou Arábií – nádech konzervativní koalice	23
5 Krize v Jordánsku, Sýrii a Arabská unie	25
6 Libanon a vojenská intervence	36
Závěr	41
Summary	43
Zdroje	44

Úvod

Americká zahraniční politika v oblasti Blízkého východu je do dnešních dnů ožehavé téma. Práce se zaměřuje na období vstupu Spojených států, coby hráče na politickém poli na Blízký východ, po Suezské krizi a během Eisenhowerovy doktríny. Suezská krize měla za následek vznik mocenského vakua, které bylo potřeba, v očích prezidenta Eisenhowera, vyplnit před Sovětským svazem. Byla tudíž vytvořena doktrína na bázi bilaterálních vztahů se státy Blízkého východu, která měla zabránit pronikání komunismu do regionu. Doktrína se nepotýkala pouze s komunismem, ale hlavně s plukovníkem Gamálem Násirem, který v době Eisenhowerovy doktríny stál v čele Egypta a arabského nacionalismu. Tento nacionalismus vnímal americkou politiku a doktrínu, jako imperiální nástroj. Přestože se Spojené státy vymezovaly značně antikoloniálně a podporovaly dekolonizaci, tak v období Eisenhowerovy administrativy se tento přístup měnil, dekolonizace byla stále podporována, ale během Studené války měly nově vzniklé státy stát na té „správné“ straně, tzn. Západu.

Práce se zaměří na vytvoření doktríny a následně představí aspekty, které doktrína obsahovala. Dále se analyzuje použití doktríny na vybrané země z oblasti Blízkého východu a to, jak byla americká zahraniční politika shodná se zněním doktríny samotné a jak se v letech 1957 a 1958 měnila. Cílem práce je tedy zjistit odpověď na otázku: Byly aspekty doktríny použity v souladu s jejím zněním a jak jejich použití zapadlo do amerického pohledu na dekolonizaci, tzn. jakou formu zachování svobody a nezávislosti tato administrativa prosazovala skrze doktrínu.

Teoretická část práce se v podkapitole 1.1 věnuje americkému přístupu k dekolonizaci, krátce shrne to, že podle Spojených států americká doba impérií skončila, ale směřování nových států musí být zajištěno na Západ. V praktických částech se práce věnuje nastínění Suezské krize, která donutila Spojené státy se v regionu více angažovat a proces vytváření doktríny. Ve 2. kapitole se analyzuje doktrína samotná a představují se její aspekty. V následujících kapitolách bakalářské práce má čtenář možnost zjistit, jakým těžkostem americká politika čelila těsně po Suezské krizi a jak byla během let 1957 a 1958 doktrína aplikována na Saúdskou Arábii, Irák, Jordánsko a Libanon. Výzkumnou metodou byla pro práci zvolena *diplomatic history*, skrz kterou se zkoumá

americká zahraniční politika k vybraným zemím Blízkého východu.

Sekundární literatura a její části dodávají práci značnou rozmanitost informací o situaci na Blízkém východě a americkém politickém myšlení. Velká část autorů této literatury čerpala přímo z amerických depeší ze zastupitelských úřadů, z přepisů schůzek amerických představitelů, konferencí a archivů amerického ministerstva zahraničí. Jedním z nich je americký profesor Yaqub Salim, který se věnuje problematice americké angažovanosti na Blízkém východě. Částečně z jeho díla *Containing Arab nationalism*. Český autor Jan Wanner, který se specializuje na stejnou oblast a moderní dějiny a jeho dílo Jana Wannera *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960* prostupuje celou prací a stalo jejím stěžejním zdrojem, společně s Eisenhowerovou doktrínou. Jan Wanner také čerpá z archivů, depeší a záznamů schůzek diplomatů, ale i z děl ruských a arabských autorů. Článek *His Finest Hour?* od Douglease Littla, který pomocí telegramů, zápisů schůzek a zpráv od bezpečnostních služeb vytvořil výborné dílo o intervenci v Libanonu během Eisenhowerovy doktríny. V práci byly použity další primární zdroje, monografie a odborné články, které práci dodávají na celistvosti.

Téma Eisenhowerovy doktríny a Blízkého východu jsem si vybral proto, protože dle mého úsudku není období aplikace doktríny zcela známé v české akademické obci a když, tak okrajově. A také proto, že některé tehdejší události měly velký vliv na americkou politiku v regionu v následujících desetiletích. Zároveň práce může pomoci k pochopení začátků politické angažovanosti Spojených států na Blízkém východě.

1 Cesta k doktríně

Počátky doktríny tkví již ve vzniku státu Izraele a prohry arabských států v roce 1948, která jen doložila jejich zaostalost, zkorumpovanost a křehkost státních aparátů. Důkazem toho je pád parlamentního režimu a vytvoření vojenské diktatury v Egyptě.¹ Káhira ještě před převratem v říjnu 1951 vypověděla egyptsko-britskou obrannou smlouvu z roku 1936 a požadovala úplný odchod Britů z Egypta i Súdánu. Král Farúk se snažil konfliktem s Brity překlenout spory mezi vládnoucí elitou a zbytkem národa. Na to Britové reagovali vznikem nového vojenského bloku na Blízkém východě, jehož smyslem bylo to, že obrana Egypta je pro Západ kritická, v tomto kroku je podpořily i Spojené státy, kterým postupně docházel strategický význam Blízkého východu. Oblast okolo Suezského kanálu se stala místem stávek, protibritských demonstrací a útoků na britské vojáky. Vše vyústilo v odvetu britských tanků v lednu 1952, kdy tanky zničily posádku egyptské policie v Ismáiliji. Ihned po tomto incidentu v Káhiře propukly demonstrace a král Farúk povolal armádu, která nastolila pořádek, ale to se mu také stalo osudným, protože již v červenci 1952 vypukl převrat a novým vůdcem Egypta se stal plukovník Gamál Abdel Násir. V roce 1954 dosáhl dohody, kdy se britské okupační jednotky stáhly ze Suez. V tom samém roce se Násir snažil o nákup moderních zbraní ze Spojených států, tento obchod ale ztroskotal na egyptském protiizraelském přístupu. Násir se tedy obrátil na východní blok. Byla podepsána dohoda s Československem, která Egyptu zaručila ruční zbraně, střelivo, ale kontrakt byl krytím pro dodávku sovětských moderních zbraní. To vyvolalo politickou krizi, kdy země Západu odmítly financovat výstavbu Asuánské přehrady, právě kvůli těmto dodávkám zbraní. Násir byl rozčilen a rozhodl o znárodnění Suezského průplavu, v němž hledal finanční zdroje pro výstavbu přehrady. Hlavními akcionáři Suezské průplavu byly Velká Británie a Francie.² Násir při svém projevu k Suez, který sloužil jako signál pro egyptské úřady k zahájení znárodnování, útočil na Západ a Izrael. Řekl, že „*Posilují Izrael, aby nás mohli vyhladit a přetvořit nás ve stát uprchlíků*“³ a ohlásil svou touhu vést Panarabské hnutí, které si kladlo za cíl sjednotit všechny Araby, projevil solidaritu se svými arabskými spojenci a představil nový směr zahraniční politiky. Suezským průplavem proudily do Evropy více než dvě třetiny ropy. Násir díky znárodnění

¹ Vladimír Nálevka, *Světová politika ve 20. století* (Praha: Skřivan ml., 2000), 81.

² Vladimír Nálevka, *Horké krize Studené války* (Praha: Vyšehrad, 2010), 89–90.

³ Citováno z Chris Parker, “Paying for Zion: Eisenhower’s Middle East Policy, 1953-1956,” *Middle East Policy* 25, no. 2 (Summer 2018): 110.

mohl Evropu kdykoliv odříznout od toho cenného zdroje energie. V kontextu předchozího Československého obchodu se zbraněmi s Egyptem a sovětského příslibu financování výstavby Asuánské přehrady, ministerstvo zahraničí Spojených států začalo nahlížet na Egypt, jako na zárodek sovětského satelitu. Jehož schopnost kontrolovat tok ropy do Evropy a jeho možného zastavení, by byla velká rána pro ekonomiky zemí v Evropě, podle ministra zahraničí Spojených států Dullese „*je (zastavení dodávek ropy) stejně efektivní, jako kdyby jim (Evropě) vyhrožovali atomovou destrukcí*“.⁴

Vlády Británie a Francie hrozily Egyptu vojenským zásahem a krize se dostala až na půdu OSN, kde Spojené státy naléhaly na mírové řešení. Eisenhower vystoupil 12. října 1956 v televizi v pořadu *The people Ask the President*, kde občanům sdělil, že podle něho byla krize zažehnána a oznámil, že mluvil s ministrem zahraničí Dullemem, který se k němu připojil k přání krásného díkůvzdání.⁵

Svémi spojenci byl Eisenhower obelstěn, protože Francie s Velkou Británií společně s Izraelem vypracovaly plán *Mušketýr*. Izrael se na stranu imperiálních mocností přiklonil proto, protože mu Egypt zablokoval cenný přístav Ejlat. Izrael zaútočil již na konci října a spojenci se měli vylodit pod záminkou oddělení válčících stran. Operace proběhla 5. a 6. listopadu, kdy se v okolí Suezů vylodily spojenecké jednotky a Suez zabraly.⁶ Proti tomuto kroku se ohradily nejen Spojené státy, ale i Sovětský svaz a premiér Bulgarin vzkázal útočníkům: „*Jsmo plně odhodláni použitím síly rozdrtit agresory a obnovit na Blízkém východě mír.*“⁷ K tureckým hranicím byly přemístovány jednotky a Černomořská flotila byla uvedena do stavu bojové pohotovosti.⁸ Eisenhower poslal k egyptskému pobřeží VI. flotilu a napsal britskému ministerskému předsedovi A. Edenovi dopis, v němž apeloval na dodržení rezoluce OSN o zastavení bojů „*abychom tak Rusy zbavili možnosti působit potíže*“⁹ uvedl v dopise Eisenhower, poté Spojenci 7. listopadu kapitulovali.¹⁰

Spojené státy se po druhé světové válce staly světovou velmocí a Suezská krize se stala událostí, která toto potvrdila. Staré velmoci se pokusily silou bránit své zájmy, což

⁴ Citováno z *Ibid.*, 110.

⁵ Gilbert Taylor, *Ike's Bluff: President Eisenhower's battle to save the world* (New York: Little, Brown and Company, 2012), 216.

⁶ Vladimír Nálevka, *Studená válka* (Praha: Triton, 2003), 137.

⁷ Vladimír Nálevka, *Světová politika ve 20. století* (Praha: Skřivan ml., 2000), 82.

⁸ *Ibid.*, 82.

⁹ Citováno z Vladimír Nálevka, *Studená válka* (Praha: Triton, 2003), 138

¹⁰ *Ibid.*, 138.

vyústilo málem v jadernou válku mezi Spojenými státy a SSSR a následoval v jejich mocenský úpadek. Přesto za tuto situaci mohli z části Američané, CIA se pokusila si Násira koupit, ale i přes darované miliony začal se naklánět k Sovětům.¹¹ Eisenhower, v pozdějším dopise Churchillovi, na adresu možného útoku řekl, že „*Pokud by Sověti napadli Francouze a Brity, měli bychom plné právo podniknout vojenskou akci, a to i v případě, že by kongres právě nezasedal.*“¹²

1.1 Americký přístup k dekolonizaci

Americký postoj byl vždy antikoloniální, až na období po Španělsko-americké válce. Izolacionismus před Druhou světovou válkou antikoloniální postoj oslabil, jelikož Spojené státy měly být minoritní mocností, a tudíž antikolonialismus přetrval pouze v rétorice. To se však změnilo během války, kdy se ve Spojených státech rozšířil názor, že by Amerika měla globálně šířit své ideály a hodnoty. Podle veřejnosti bylo šíření amerických hodnot hlavním cílem ve válce, a ne hrozba zvětšení moci Německa nebo Japonska. Když se tento názor skombinoval s americkou mocenskou převahou, vznikl nový zahraničně politický idealismus, který vedl až ke vzniku Organizace spojených národů. Během Druhé světové války se prezident Franklin D. Roosevelt několikrát vyjádřil ke svým spojencům, že imperialismus skončil. A ministr zahraničí Cordell Hull byl v tomto směru velmi důrazný. Začátkem 50. let si američtí tvůrci politiky mysleli, že dekolonizace by mohla být odložena do doby, než se evropské metropole zotaví z válečných škod. Nepokoje a vzrůstající nacionalismus měl být pouze přechodný, ale nebyl. Na konci 50. let bylo jasné, že i když byl nacionalismus potlačen, tak nevymizel, ale sílil, získával na popularitě a násilí. Tvůrci politiky byli přesvědčeni o tom, že tento proces se nedá zastavit a Spojené státy by měly využít svého vlivu, aby ovlivnily budoucí trendy v nově vznikajících státech. Během Eisenhowerovy administrativy byla hlavním motivem zahraniční politiky Studená válka. John F. Dulles opakovaně tvrdil, že dekolonizace a další problémy nových států by měly být vnímány v rámci Studené války. Z toho plyne, že v dekolonizaci mělo být pokračováno, jen pokud bude zajištěna oddanost k Západu.¹³

V dubnu 1955 se americké obavy prohloubily. Američtí představitelé si totiž mysleli, že pod nálepkou *nezúčastněný* se nové státy ve skutečnosti přiklánějí

¹¹ Evan Thomas, *Ike's Bluff: President Eisenhower's battle to save the world* (New York: Little, Brown and Company, 2012), 216–217.

¹² Citováno z Paul Johnson, *Eisenhower* (Brno: Barrister & Principal, 2015), 157.

¹³ Steven Metz, “American Attitudes Toward Decolonization in Africa.” *Political Science Quarterly* (*Academy of Political Science*) 99, no. 3 (Fall 1984): 520–521.

k Východnímu bloku. To se promítlo do zahraniční politiky USA, hlavně během Eisenhowerovy éry. Redaktor *New York Times* James Reston poznamenal v roce 1956, že americká zahraniční politika se změnila a byla jiná než v době začátku Eisenhowerova mandátu.¹⁴ Nově byl kladen „*důraz na práci se stoupajícími nacionalistickými silami v Asii, Blízkém východě a Africe.*“¹⁵

1.2 Po Suezské krizi

V následujících měsících po kapitulaci Spojenců 7. listopadu 1956, chtěl Eisenhower obnovit pořádek na Blízkém východě. Jeho administrativa měla dva cíle. Prvním bylo přesvědčit Brity, Francouze a Izraelce, aby se stáhly z egyptského území. Druhým dlouhodobějším bylo zamezit SSSR k využívání porážky evropských spojenců a rozšíření svého vlivu v regionu.¹⁶ Velká Británie a Francie 3. prosince 1956 souhlasily s odchodem svých vojsk z Egypta, stalo se tak 22. prosince. Izrael dál okupoval Sinajský poloostrov, pásmo Gazy a Suezský průplav zůstal uzavřený pod kontrolou Egypta.¹⁷ Británie ztratila kredibilitu prakticky v celém arabském světě. Její občani byli napadáni, Egypt nechal znárodnit všechny britské podniky a britské zaměstnance buď vyhostil nebo pozavíral. Dokonce i tradiční spojenci jako Jordánsko a Irák se distancovaly od Británie a Irák zvažoval odchod z Bagdádského paktu.¹⁸

Pakt vznikl v roce 1955 z britské iniciativy, jeho členy byly Irák, Turecko, Británie a Írán. Spojené státy pakt podpořily, ale daly přednost neformálnímu přidružení místo oficiálního členství.¹⁹ Ministr zahraničí Dulles považoval Bagdádský pakt za „*celosvětový varovný systém*“ a prezident Eisenhower řekl, že je to „*velký přínos pro systém kolektivní bezpečnosti.*“²⁰

Eisenhowerova administrativa usoudila, že diskreditací dosavadních mocností vzniká v arabském světě mocenské vakuum, které je potřeba zaplnit dříve, než tak učiní SSSR. Eisenhower byl nucen již od počátku prosince 1956 přistoupit k tvrdší regionální

¹⁴ Ibid., 522–523.

¹⁵ Citováno z Steven Metz, „American Attitudes Toward Decolonization in Africa.“ *Political Science Quarterly (Academy of Political Science)* 99, no. 3 (Fall 1984): 523.

¹⁶ Robert A. Divine, *Eisenhower and the cold war* (Oxford, Oxford University Press, 1981), 89.

¹⁷ Salim Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East* (Chapel Hill: University of North Carolina press: 2004), 57.

¹⁸ Jan Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960* (Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2011), 18.

¹⁹ Bernard Lewis, *Dějiny Blízkého Východu* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007), 321.

²⁰ Citováno z Harry N. Howard, „The Regional Pacts and the Eisenhower doctrine“ *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 401 (1972): 88.

politice. Prvním cílem bylo minimalizovat škody, zamezit možnému sovětskému vlivu a obnovit dodávku ropy do západní Evropy. Prezident rozhodl také o distribuci záběrů z potlačení maďarského povstání téhož roku, aby na Blízkém východě věděli, co je čeká pod vlivem SSSR. Spojené státy dokonce nabízely finanční i vojenskou pomoc jen pod podmínkou, že smluvní partner nikdy nepřijme pomoc z SSSR. Washington přemýšlel i o financování výstavby Asuánské přehradě a poskytnout půjčky Izraeli i Egyptu. Dalším záměrem mělo být i zlepšení vztahů s Irákem, Jordánskem, Saudskou Arábií a Libanonem.²¹

Třináctého listopadu poručil prezident ministerstvu zahraničí, aby vypracovalo rozsáhlou studii o budoucí politice na Blízkém východě. Říkal, že je potřeba používat metodu cukru a biče, ale především dávat důraz na hospodářskou pomoc a prohlásil: „*Musíme se chopit vedení a pokusit se ty země zachránit a orientovat směrem na západ. Britové a Francouzi promarnili své možnosti a ztratili vliv a já bych velmi rád věděl, co pozitivního můžeme udělat my.*“²² Tato změna americké politiky na Blízkém východě odstartovala americkou angažovanost v regionu, zároveň podtrhla změnu amerického pohledu na svobodu nových států po dekolonizaci během Studené války, jelikož se nové státy měly přiklonit k Západu.

Eisenhower si byl jist, že lze bojovat se sovětským vlivem bez větších konfrontací a že bude moci přesvědčit Egypt, aby zcela nespádl pod vliv SSSR. Bylo to z důvodu růstu americké prestiže po Suezské krizi, proč si byl Eisenhower tak jistý, že se lze vyhnout konfrontaci. *Henry Cabot Lodge ml.*, americký delegát v OSN, sdělil do Washingtonu, že odsouzením útoku proti Egyptu byla americká politika pozitivně hodnocena afro-asijskými delegáty a v polovině listopadu 1956 sám Eisenhower usoudil, že Spojené státy dosahují největší popularity od konce druhé světové války. Americký velvyslanec *Raymond Hare* v Egyptě hlásil, že USA mají v arabských zemích nejvyšší prestiž od roku 1948. Později vyšlo najevo, že pozitivní hodnocení přístupu Spojených států k Suezské krizi bylo arabskými státy odlišné a spojováno s vlastními cíli. Hodnocení arabskou levicí a Násirem, bylo prosté uznání toho, že americká politika zabránila pádu egyptského režimu. Konzervativním režimům by pád Násira nijak nevadil, ale kvůli náladám obyvatelstva musely odsoudit britsko-francouzskou intervenci. Koncem listopadu poradci Bílého domu nijak nepochybovali o pokračujícím nepřátelství Egypta. Jeho vojenští přidělcenci například

²¹ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 20.

²² Citováno z *Ibid.*, 19–20.

v Libyi a Libanonu podporovali podvratné činnosti a tyto země zažily vlnu pumových atentátů mířených proti britským občanům a majetku. Egypt obvinění popřel, ale Američané o jeho zapojení nepochybovali.²³ S růstem americké prestiže, po nepodpoření Velké Británie a Francie během Suezské krize, ve třetím světě rostlo také sebevědomí. Eisenhower si myslel, že dokáže Gammála Násira přesvědčit, aby se více nesbližoval se sověty. Ale to se přepočítal, Egypt by vazby se Sovětským svazem jen tak nepřetrhal. Už jen zmíněné podvratné činnosti proti státům sympatizující se Západem toho byly důkazem.

²³ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 21–23.

2 Doktrína

Herbert Hoover ml. předložil v prosinci 1956 Dullesovi memorandum, které mělo čtyři základní cíle americké politiky – neomezený přístup k zásobám ropy, ochrana tranzitních práv, zajištění existence Izraele a nezávislých arabských států, eliminovat sovětskou vojenskou a politickou přítomnost. Vliv Násira a možnost zastavení přísunu ropy do Evropy mělo být zmírněno stavbou ropovodu přes Turecko, Irák a budováním supertankerů. Další práce pokračovaly v *Politickém plánovacím štábu*, zde si pracovníci uvědomili, že se Moskva bude snažit využít Násirovy popularity a regionálních sporů ve svůj prospěch, a proto neměl být vyvolán dojem, že by Spojené státy usilovaly o svržení Násira a regionální spory by měla řešit větší angažovanost OSN.²⁴ Vznikl i návrh vstupu do Bagdádského paktu, který podporoval Sbor náčelníků štábů, dával totiž smysl z vojenského hlediska. Členství by pak zajistilo volnou distribuci vojáků i vybavení a došlo by k posílení k slabé irácké armádě.²⁵ Dulles takovou koncepci odmítl s tím, že by více uškodila, než prospěla. V přímou sovětskou agresi nevěřil, jelikož by vedla ke globální válce, ale o větší sovětské hospodářské a vojenské pomoci nepochyboval. Proto navrhl, aby Kongres udělil vládě pravomoci k vojenské a hospodářské pomoci ohroženým zemím v regionu. Eisenhower označil tento návrh za jediné možné řešení, jak jednat v případě přímého sovětského ohrožení. Připravovaný dokument se prezident rozhodl předložit na prvním zasedání nově zvoleného Kongresu.²⁶

Prezident předstoupil před Kongres 5. ledna 1957. Přednesl dokument, který měl značně optimistický název „*Prosadit mír a stabilitu na Blízkém východě.*“²⁷ Dokumentu se začalo přezdívat doktrína, jelikož ve Spojených státech bylo ve zvyku tak označovat specifické prezidentské výroky, skládající se většinou z pár vět, ale v případě *Harry S. Trumana* nebo *Dwight D. Eisenhowera* to byly jejich projevy, které byly přezdívané doktrínou.²⁸

²⁴ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 25–28.

²⁵ Gregory Brew, ““ Our most dependable Allies ”: Iraq, Saudi Arabia and The Eisenhower doctrine, 1956-1958.” *Mediterranean Quarterly* 26, no. 4 (December 2015): 95.

²⁶ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 29.

²⁷ Citováno z Chris Parker, “Paying for Zion: Eisenhower’s Middle East Policy, 1953-1956,” *Middle East Policy* 25, no. 2 (Summer 2018): 115.

²⁸ Jeffrey H. Michaels, “Dysfunctional Doctrines? Eisenhower, Carter and U.S. Military Intervention in the Middle East.” *Political Science Quarterly (Academy of Political Science)* 126, no. 3 (Fall 2011): 467.

Prezident začal připomínkou toho, že základ v zahraniční politice zůstává zachování míru a dodal „*Takový mír musí zahrnovat všechny oblasti, všechny lidi světa, jestliže má přetrvat.*“²⁹ Poté zmínil v krátkosti historii Blízkého východu s tím, že ne všechny země měly možnost být plně suverénní a ujistil, že Spojené státy podporují plnou suverenitu a nezávislost všech zemí na Blízkém východě. Vyličil průběh Suezské krize a poté se věnoval sovětské hrozbě a vměšování. Podle Eisenhowera si ruští vládcí vždy přáli ovládat Blízký východ – „*To byla pravda od Cara a je to pravda od Bolševika*“.³⁰ Dále uvedl, že Rusko (myšleno Sovětský Svaz) nemá žádné ekonomické zájmy v oblasti, jelikož v roce 1955 sovětské lodě tvořily pouze 0,75% veškeré dopravy skrz Suezský průplav. Důvod proč se Rusko zajímá o Blízký východ viděl Eisenhower pouze v politické rovině za účelem šíření mezinárodního komunismu a kvůli tomu, že tento region obsahuje dvě třetiny známých zásob ropy. Argumentoval také tím, že kdyby byla svatá místa muslimů, křesťanů a židů pod nadvládou ateismu by bylo neúnosné.³¹ Eisenhower Kongresu připomněl události, za které mohl Sovětský Svaz, začal okupací Estonska, Litvy a Lotyška během Druhé světové války a skončil u potlačení maďarského povstání v roce 1956. Ve třech bodech prezident shrnul podle něj jednoduchá fakta a to, že Rusko vždy toužilo po Blízkém východě a díky mezinárodnímu komunismu je dnes cennější než kdy předtím. Sovětští vládcí použijí všechny prostředky k dosažení svých cílů a nakonec, že národy Blízkého východu potřebují, z větší části chtějí sílu, která zaručí jejich nezávislost. Bylo by přirozené se obrátit na OSN, která slouží jako ochránce malých států, ale podle Eisenhowera nemůže být sama spolehlivý ochránce, když jsou zde angažováni Sověti. Dále ujistil kongresmany, že Spojené státy nad nikým netouží mít ekonomickou nebo politickou dominanci a jediným cílem je „*prostředí míru, ne otroctví.*“³²

Samotná doktrína byla Eisenhowerem popsána takto a skládala se ze tří aspektů. Prvním z nich byla ekonomická pomoc – „*spolupracovat a pomáhat jakémukoli státu nebo skupině států, v oblasti Blízkého východu v rozvoji ekonomické síly zaměřené k uchování nezávislosti*“.³³ Druhým aspektem byla pomoc vojenská, která měla probíhat ve stejném regionu a opravňovala exekutivu k zahájení programů vojenské pomoci, výcviku a

²⁹ Dwight D. Eisenhower, “Special Message to the Congress on the Situation in the Middle East. January 5, 1957” in *Public Papers of the President of the United States: Dwight D. Eisenhower, 1957*, containing the public messages speeches, and statements of the president, January 1 to December 31, 1957, 6–7 (Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Library, 2005).

³⁰ *Ibid.*, 7.

³¹ *Ibid.*, 8–9.

³² *Ibid.*, 10–12.

³³ *Ibid.*, 13.

spolupráce. Posledním aspektem byla vojenská intervence, která by byla poskytnuta státu v regionu Blízkého východu ohroženém mezinárodním komunismem pokud „*nezávislý stát, požádá o takovou pomoc, proti agresí od jakéhokoli státu ovládaného mezinárodním komunismem.*“³⁴ Prezident poté kongres požádal o schválení 200 milionů dolarů určené pro doktrínu, pro oba fiskální roky 1958 a 1959. A dodal, že doktrína neřeší problém Izraele a Palestiny, tím se zabývá Organizace spojených národů, které Spojené státy nabídlý veškerou pomoc ve vyřešení základních problémů Palestiny³⁵

Při schvalování Eisenhowerovy doktríny, přišli Sověti se svým protinávrhem. Ministr obrany Georgij K. Žukov vydal 5. února varování a 12. února 1957 vydalo ministerstvo zahraničí vlastní návrh.³⁶ Spojené státy společně se Sovětským Svazem, Británií a Francií měly společně vyjednat arabsko-izraelskou mírovou smlouvu, zavázat se nevměšování se, opustit všechny vojenské základny v oblasti a zastavit dodávky zbraní. Podle Eisenhowera by takový krok ještě více snížil západní vliv v regionu a zradil ty země, které se postavily sovětské moci.³⁷ Nakonec byla doktrína schválena kongresem a podepsána prezidentem 9. března 1957.³⁸ Kongres dával prezidentovi pravomoci k rozvoji ekonomické síly k zachování nezávislosti, vojenské pomoci, a po úpravách rozpočet 200 milionů dolarů pro fiskální rok 1957 a nakonec rezoluce Kongresu přestane platit až prezident uzná, že je zajištěn mír a stabilita v oblasti Blízkého východu nebo pokud tak dříve neučiní obě komory Kongresu.³⁹

Izrael měl k doktríně váhavý postoj, bál se totiž vojenské pomoci a posilování arabských států. Irán, Turecko a Pákistán doporučily vstup do Bagdádského paktu, s tím že doktrína nemá sílu ho nahradit a radily, aby byl nejdříve vyřešen arabsko-izraelský konflikt, protože tím se zabrání využívání konfliktu Sověty. Arabský tisk se v reakcích velmi lišil od jasného odmítání po opatrnou podporu, ale tisk levicový nebo konzervativní byl jednotný v jedné věci, a to v odmítání teorii mocenského vakua, na kterém byla

³⁴ Ibid., 13.

³⁵ Ibid., 14.

³⁶ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 34.

³⁷ Peter L. Hahn, “Securing the Middle East: The Eisenhower doctrine of 1957” *Presidential Studies Quarterly* 36, no. 1, (March 2006): 39.

³⁸ “The Eisenhower Doctrine” *America* 96, no. 25 (March 1957): 696.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=hsi&AN=35572076&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

³⁹ *To promote peace and stability in the Middle East*, Public Law 85-7, *U.S. Statutes and Large* 71 (1957): 5–6. <https://www.govinfo.gov/app/details/STATUTE-71/STATUTE-71-Pg5-2/summary>

doktrína postavena. Egypt se k odmítnutí doktríny dlouho vyhýbal, protože nechtěl přijít o možnou americkou hospodářskou pomoc a být závislý jen na Moskvě.⁴⁰ Násir 19. ledna sdělil americkému velvyslanci, že „*se sice obává růstu domácího komunismu v Egyptě, ale nikoliv nebezpečí sovětské agrese*“⁴¹ a dodal, že jeho politika odmítání aliance (*tkz. pozitivní neutralita*) je ryze defenzivní povahy a vůbec nemíní ohrozit dodávky ropy do Evropy. Ve Washingtonu, ale převládal názor, že Násir je lhář a nedá se mu věřit. Prezident Eisenhower si o Násirovi myslel, že usnadňuje pronikání Sovětů do sféry amerického zájmu. Důkazem nezměněného postoje bylo odmítnutí egyptského návrhu na odblokování kont, které byly zmrazeny po znárodnění Suezského průplavu. To Sýrie byla ve vyjádření ostřejší, 10. ledna 1957 vydala prohlášení v němž odmítala teorii vakua, hrozby mezinárodního komunismu, a naopak hrozbou označila západní imperialismus a sionismus. Otevřeně se na Blízkém východě pro doktrínu vyslovil pouze Libanon a Irák. Saudský král Saúd měl se Spojenými státy těsné hospodářské vazby, společný odpor proti komunismu, násirismu a proto se už 2. ledna ještě před oficiálním představením doktríny ohrazoval proti syrskému tisku a nabádal ho, aby se zřekl kritických postojů. Ale po návštěvě syrského prezidenta Qúwwatlího a jeho ministra zahraničí obrátil a 7. ledna odmítl doktrínu do doby, než budou „*zcela a plně vyjasněny některé její aspekty*“⁴²

Doktrína se nevyhnula ani domácí kritice. Kritici upozornili na to, že sovětská penetrace je hlavně v Egyptě a Sýrii, což jsou země, které budou těžko žádat Spojené státy o pomoc a že hlavní hrozba není mezinárodní komunismus, ale vzrůstající arabský nacionalismus. *Dean Acheson* se o doktríně vyjádřil jako „*vágní, neadekvátní, a ne moc pomocnou.*“⁴³ Po schválení doktríny někteří senátoři namítali, že neřeší hlavní problém nestability a to arabsko-izraelský konflikt. Další se obávali toho, že ozbrojování arabských států jen rozčílí Izrael, nebo že jednostranné vyhlášení doktríny podkopává prestiž OSN v regionu. Senátor *J. William Fulbright* řekl, že Bílý dům žádá o „*slepé udělení moci, s neznámou délkou času, pod prázdnými podmínkami se slepým respektem se slepými státy ve slepé oblasti... Kdo vyplní všechna slepá místa?*“⁴⁴

⁴⁰ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 35.

⁴¹ Citováno z *Ibid.* 36.

⁴² Citováno z *Ibid.*, 36–38.

⁴³ Citováno z *Divine, Eisenhower and the cold war*, 91–92.

⁴⁴ Citováno z *Michaels, "Dysfunctional Doctrines?"* 472–473.

3 Izrael a okupovaná egyptská území

V únoru 1957 prezident Eisenhower vystoupil rozhlasem a oslovil národ. Zdůraznil, že OSN nemá žádné sobecké ambice a je angažována v řešení okupovaného egyptského území Izraelem.⁴⁵ Většina izraelské armády se stáhla z egyptského území již v listopadu 1956, ale stále držela pod kontrolou důležité oblasti, a to pásmo Gazy a Sharm el-Sheikh.⁴⁶ S velkou pravděpodobností měl být Suezský průplav stále uzavřený izraelské plavbě. Izrael se odmítal stáhnout z okupovaných oblastí do doby, než dostane záruky svobodné plavby, na druhou stranu Egypt odmítal uvolnění průplavu do doby, než se izraelská armáda stáhne a syrská vláda zaujala podobné stanovisko v otázce opravy iráckých ropovodů. Izraelský premiér Ben Gurion se snažil pomocí nakloněných kongresmanů v americkém Kongresu vyvolat řešení problému záruk pro Izrael na valném shromáždění OSN. Ale dříve, než tak učinil byly 19. ledna v rámci valného shromáždění OSN přijaty dvě rezoluce. První nařizovala okamžité stažení izraelských jednotek a druhá zajištění podmínek pro mírovou existenci. Dulles mezitím řekl senátorovi *Williamu Knowlandovi*: „*Jestliže nedostaneme Izraelce z Egypta my, udělají to Rusové a my ztratíme celý Střední východ. Nechápu, jak bychom si jinak mohli udržet vliv v arabských zemích. Kromě sankcí jsme už zkusili všechno, a pokud si Izraelci nedají říct, dojde i na sankce.*“⁴⁷ Až 24. února 1957 se Dulles s izraelským delegátem *Abdou Edanem* dohodl na tom, že pásmo Gazy přejde pod mezinárodní správu a nebude zde obnovena egyptská administrativa. To však odmítl generální tajemník OSN *Hammaraskjöld*, který byl skeptický, zda lze oddělit problematiku možné egyptské blokády Tiranské úžiny a pásma Gazy. Nelíbila se mu ani myšlenka vytvoření mezinárodní námořní hlídky v Akabském zálivu. Eisenhowerova administrativa, tak musela najít jiné cesty, jak donutit Izrael se stáhnout z egyptského území a zároveň tím snížit napětí s arabskými státy. Nakonec se Dulles obrátil na Francii, ta doporučila, aby Izrael přednesl deklaraci na valném shromáždění OSN, v němž se zavazuje ke stažení svých jednotek, podle již přijatých rezolucí. Správu nad okupovaným územím měla převzít OSN do doby, než bude podepsána mírová smlouva mezi Egyptem a Izraelem. V případě narušení správy ze strany Egypta měl Izrael právo zasáhnout. Deklarace měla být ihned přijata Spojenými státy a dalšími zeměmi bez ohledu na valné shromáždění.

⁴⁵“The Sinai-Suez Campaign: President Eisenhower Radio Address on the Situation in the Middle East,” Jewish Virtual Library, accessed May 1, 2019, <https://www.jewishvirtuallibrary.org/president-eisenhower-radio-address-on-the-situation-in-the-middle-east-february-1957>.

⁴⁶ Divine, *Eisenhower and the cold war*, 93.

⁴⁷ Citováno z Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 42.

V problematice možné blokády Tiranské úžiny měla platit již dříve domluvená dohoda mezi Dulles a Ebanem v níž měl Izrael právo na sebeobranu. Nakonec se poslední izraelské jednotky stáhly 11. března. To odblokovalo stanovisko Sýrie o neopravení iráckého ropovodu. Díky tomu se Irák vyhnul hospodářské krizi a ropa proudila k pobřeží Středozemního moře a dál do západní Evropy.⁴⁸ Průplav byl poté znovu otevřen 29. března 1957.⁴⁹

⁴⁸ Ibid., 42–46.

⁴⁹ Divine, *Eisenhower and the cold war*, 95.

4 Hledání spojenců

Jedním z hlavních cílů nové americké politiky po Suezské krizi bylo sjednocení arabských režimů za regionální mocností, která dokáže arabské státy více přitáhnout k Západu a zároveň izolovat Sýrii a Egypt, které byly více či méně pod sovětským vlivem. Eisenhowerovou doktrínou Spojené státy mocensky vstoupily na Blízký východ, předtím zde hrály spíše roli pozorovatele a plátce Británii, která zde zastávala roli „policisty“. Doktrína byla svým způsobem oznámením o trvalejší americké přítomnosti se záměrem bojovat proti mezinárodnímu komunismu a boji proti vlivu egyptského vůdce *Gamala Abdela Násira*. K tomu byla, ale potřeba regionální mocnost, která vytvoří konzervativní koalici a bude opozicí proti Egyptu.⁵⁰ Násir sám o sobě komunistou nebyl, ale kvůli jeho radikálnímu arabskému nacionalismu a nepřátelství vůči Západu hledal pomoc v Sovětském Svazu, což Sovětům vytvářelo možnosti vlivu na Blízkém východě. Při zahájení stavby Asuánské přehrady působilo v Egyptě velké množství ruských inženýrů, ale i vojenského personálu a v Sýrii rostl vliv Sovětského Svazu dovozem sovětských zbraní v roce 1957.⁵¹

4.1 Před doktrínou

Spojené státy se před druhou světovou válkou o region Blízkého východu nijak zvlášť nezajímal. Braly region jako sféru vlivu Británie a Francie. Přesto první diplomatické styky mezi Spojenými státy a Saúdskou Arábií byly navázány v roce 1933. Během druhé světové války byly vzájemné vztahy posilovány a *Franklin D. Roosevelt* se sešel s *Ibn Saúdem* v únoru 1945. Americký prezident přislíbil podporu Saúdské Arábii, garantoval její teritoriální integritu a slíbil, že Spojené státy nebudou nepřátelské vůči Arabům. Za prezidenta Trumana dostaly vzájemné vztahy nový nádech, ve stylu spolupráce ropou za bezpečnost. Saúdská Arábie umožnila americkým společnostem těžit saúdské zásoby ropy za vojenskou podporu proti vnějším a vnitřním hrozbám, které by mohly ohrozit vládu Saúdů. Spojené státy se domnívaly, že sekulární a nacionalistické vlády na Blízkém východě padnou do náruče Sovětského Svazu. Americká propaganda se proto soustředila na náboženství, za účelem přesvědčit obyvatele Blízkého východu proti

⁵⁰ Brew, ““Our most dependable Allies”,“ 89.

⁵¹ Peter G. Boyle, *Eisenhower* (London: Routledge, 2014), 113.

sekulárnímu nacionalismu a komunismu.⁵² Eisenhower dokonce schválil podporu 500 tisíc dolarů na rekonstrukci železnice vedoucí k posvátným místům muslimů Mekce a Medíne a když pak Král Saúd navštívil Spojené státy byla přislíbená vojenská a ekonomická pomoc v hodnotě dalších 180 milionů dolarů.⁵³

Možnou alternativou k Saúdské Arábii bylo členství v Bagdádském paktu, ke kterému se nakonec Spojené státy nepřiklonily. Eisenhowerova administrativa si totiž nebyla jistá užitečností paktu. A tak se rozhodly nechat pakt pod britským vedením, ale s americkou podporou. Jediným arabským státem v Bagdádském paktu byl Irák. Tuto arabskou zemi vedl probritský premiér *Nurí al-Said*, který věřil že členství v paktu bude mít na ostatní arabské státy prospěšný efekt a zastraší Sověty. Premiér věděl, že bez velmoci, která bude jeho zemi podporovat si nedokáže Irák udržet nezávislost. A i když byl zatvrzelým arabským nacionalistou, tak zároveň byl i realista a věděl, že zrovna Irák je nejvíce zranitelný ke komunistické subverzi. Už jen díky tomu, že zde byla největší komunistická organizace v regionu, která pořádala pravidelné stávkové akce. Proto se Nurí bál pronikání sovětského vlivu a jediným kdo podle něho mohl zastavit toto pronikání byly Spojené státy, a tak na ně před vyhlášením doktríny naléhal, aby do paktu vstoupily.⁵⁴

To Libanon byl během první světové války zabrán Francií na úkor Osmanské říše. Polovinu obyvatelstva tvořili muslimové a druhou křesťané. Do roku 1939 se z Libanonu stalo obchodní a transportní centrum. Z Bejrútu se stalo kulturní a kosmopolitní město. Během druhé světové války za podpory Britů a Američanů se v roce 1943 vyhlásila republika Libanon. Zakladatelé republiky vypracovali politický systém na mechanismu, který měl zachovat rovnováhu mezi muslimy a křesťany. V témže roce byl vytvořen Národní pakt, podle něhož prezident Libanonu musí být křesťan, premiérem sunitský muslim a předsedou parlamentu šiita. Všichni tři spolu museli spolupracovat a zachovat v zemi mír a neutrální zahraniční politiku. Američané a Libanonci se spolu shodli na sérii společných hodnot, jako demokracie, svobodné podnikání a křesťanství. Roku 1948 byla libanonská umírněnost k Izraelské válce za nezávislost dobrou zprávou pro Spojené státy. Země byla striktně antikomunistická.⁵⁵ Tamní režim se obával, že libanonští muslimové by se mohli sblížit s Ruskem, a proto zavedl opatření proti malé komunistické straně. *Státní*

⁵² Deepa Kumar, "The Right kind of "Islam": News media representations of US-Saudi relations during the Cold War.," *Journalism Studies* 19, no. 8 (June 2018): 1083.

⁵³ Ibid.,

⁵⁴ Brew, "Our most dependable Allies", 93–94.

⁵⁵ Douglas Little, "His Finest Hour? Eisenhower, Lebanon, and the 1958 Middle East Crisis," *Diplomatic History* 20, no. 1 (1996): 29–30.

válečná námořní koordinační komise, předchůdce Národní bezpečnostní rady, doporučila poskytnout Libanonu 5 milionů dolarů ekonomické pomoci a označila Libanon za „jednu z nejvíce progresivních zemí na Středním východě“⁵⁶, zároveň komise poukazovala na křesťanskou většinu v populaci. S tím, že země je více kosmopolitní, méně xenofobní a o hodně více antikomunistická než ostatní arabské země. CIA vysvětlila, že je to kvůli „jednoduše libanonskému příklonu k Západu“⁵⁷.

V případě Jordánska nikdo z amerických stratégů netušil, že místem kde doktrína projde zkouškou ohněm bude zrovna tato země. Před doktrínou si američtí představitelé totiž nemysleli, že by Jordánsko dokázalo přežít hned z několika důvodů. Jedním z nich bylo to, že Jordánsko vzniklo jako britský výtvar, a tudíž postrádalo historickou nebo politickou legitimitu. Dalším bylo to, že Jordánské království bylo závislé na zahraniční pomoci, hlavně na Británii. Která se roku 1946 v britsko-jordánské smlouvě zavázala každoročně posílat pomoc v hodnotě 35 milionů dolarů. Hlavním důvodem, proč si Washington myslel, že se Jordánsko rozpadne byla struktura obyvatelstva. Až dvě třetiny národa tvořili Palestinci nebo palestínští uprchlíci, i díky tomu že Jordánsko v roce 1950 zabralo Západní břeh Jordánu. Jordánci i Palestinci neměli velký zájem v přežití hášimovského království, místo toho se jim více zamlouval nacionalismus propagovaný Násirem. Ten měl osvobodit Araby od imperiálního útlaku a Palestincům obnovit jejich práva. Mladý král Husajn nastoupil na trůn roku 1953 teprve v 18 letech. Byl si vědom nárůstu nacionalismu v jeho zemi. I když byl prozápadního smýšlení musel dělat ústupky. Po protestech v lednu 1956 opustil od zájmu vstoupit do Bagdádského paktu. V říjnu 1956 v průběhu Suezské krizi se v Jordánsku konaly parlamentní volby, které vyhrála *Nacionální socialistická strana*. Která v průběhu voleb přijala radikální levicový program. Král tudíž musel jmenovat předsedou vlády *Sulejmana al-Nábulsího*. Ten byl tlačěn radikálními členy svého kabinetu, aby byl ještě více levicový a do přímého konfliktu s králem, který zastával konzervativní politiku. Prvním vážným problémem jordánské vlády v listopadu 1956 bylo zajištění financí. Vláda totiž byla přesvědčena, že smlouva s Velkou Británií z roku 1946 musí být vypovězena.⁵⁸

Stejně jako Jordánsko i Libanon připomínal spíše nestabilní demokracii, jelikož v země byla rozdělena klany a kulty, které se staletí přetahovaly o to, kdo bude vládnout

⁵⁶ Citováno z Ibid., 30.

⁵⁷ Citováno z Ibid., 31.

⁵⁸ Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*, 121–123.

v Bejrútu. Roku 1952 se uskutečnil puč podporovaný umírněnými muslimy, křesťany i špičkami armády. Autokratický režim padl a prezidentem se stal *Camille Šamún*. Americká ambasáda ho označila jako amerického přítele, byl otevřeně antikomunistický a obhajoval bližší vztahy se Spojenými státy. Šamún sdělil americkým diplomatům krátce po tom, co se stal prezident, že „*pokud by byla válka se Sověty, Libanon by byl stoprocentně na straně Západu, naše přístavy by byly otevřené vašim lodím a naše letiště vašim letadlům.*“⁵⁹ Během Suezské krize Libanon, jako jediný z arabských států odmítl přerušit vztahy s Francií a Velkou Británií. Když příznivci Násira v Libanonské vládě odsoudili Šamúna jako zrádce arabské věci. Tak je prezident Šamún nechal odvolat a nahradil prozápadními kandidáty, včetně ministra zahraničí *Charlese Malika*. Americký velvyslanec *Donald Heath* se pak o libanonské vládě zmínil, jako o „*nejsilnější libanonské vládě v posledních letech.*“⁶⁰ Dalším rozdělujícím elementem v zemi se stalo přijetí Eisenhowerovy doktríny, kterou Libanon otevřeně přijal, jako jediný z arabských států.⁶¹ V druhé polovině 50. let se politická situace v Libanonu přiostrhovala. Libanon otevřeně spolupracoval se Západem a podporoval i Bagdádský pakt na úkor vztahů s Egyptem. Což velmi polarizovalo libanonskou společnost na prozápadní křesťany a pronásirské Araby. Libanon po přijetí doktríny odmítl uznat SAR, což situaci uvnitř země ještě více komplikovalo. Americký časopis *America* kritizoval všechny ty, kteří vinili za politickou krizi v Libanonu pouze Násira, ale přesto Násir podle časopisu, se snažil využít libanonské krize a získat Libanon na stranu arabského nacionalismu, to by mu dalo nový vítr do plachet. Což by pak znamenalo další ztrátu Západního vlivu na Blízkém Východě.⁶²

Po schválení doktríny se mohl „*cestující obchodník Eisenhowerovy doktríny*“⁶³ bývalý kongresman *James P. Richards*, Eisenhowerův speciální ambasador pro doktrínu vydat na cestu po Blízkém východě a Severní Africe. Richards měl dva hlavní úkoly, prvním bylo přesvědčit co nejvíce států k schválení doktríny a druhým zahájit diskuzi se státy podporující doktrínu o velikosti americké pomoci. Jeho mise trvala od 12. března do 7. května 1957. Země Bagdádského paktu doktrínu ihned přijmuly, Saúdská Arábie přijmula pomoc ve výši 20 miliónů dolarů, ale vyhnula se jednoznačnému přijetí doktríny.

⁵⁹ Citováno z Douglas Little, “His Finest Hour? Eisenhower, Lebanon, and the 1958 Middle East Crisis,” *Diplomatic History* 20, no. 1 (1996): 32.

⁶⁰ Citováno z *Ibid.*, 34.

⁶¹ *Ibid.*, 34.

⁶² Richard J., McAlexander, “Couscous Mussolini: US perception of Gamal Abdel Nasser, the 1958 intervention in Lebanon and the origins of the US-Israeli special relationship” *Cold War History* 11. no. 3 (August 2011): 373.

⁶³ Citováno z Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*, 119

Návštěvě Jordánska zabránila politická krize v dubnu 1957, ale později Jordánsko americkou pomoc dostalo. Sýrii a Egypt Richards navštívit mohl, jenže Sýrie byla k doktríně otevřeně nepřátelská a pozice Egypta byla ještě více nejednoznačná, Egypt totiž nechtěl postupně žádat o americkou pomoc ani jí odmítnout.⁶⁴ Násir viděl doktrínu, jako pokus o zmenšení jeho vlivu v arabském světě, v tom měl také pravdu. S Egyptským rostoucím nepřátelstvím Eisenhowerova administrativa začala hledat spojence mezi konzervativními režimy. Snažila se je spojit v proamerickou a protinásirovskou koalici, jenže obyvatelstvo těchto zemí bylo většinou pronásirovské a konzervativní režimy nemohly podpořit snahy o sjednocení a koalici bez ohrožení vlastních režimů.⁶⁵

4.2 Vytváření americké politiky a aplikace doktríny

Prezident Eisenhower napsal ohledně krále Saúda příteli: „náboženský přístup nabízí ... přímou cestu k arabským zájmům“ a dodal „chceme prozkoumat možnost vybudovat z krále Saúda protiváhu k Násirovi. Král byl logická volba v této záležitosti, on se aspoň tváří protikomunisticky a raduje se z, na náboženských základech, vysokého postavení mezi všemi arabskými státy.“⁶⁶ Eisenhower byl ovlivněn převládajícím názorem mezi vědci, že západní vlivy narušily Islám, a proto musí být vrácen zpět na svou kolej. Někteří vládní pracovníci dokonce vytvářeli o králi Saúdu představu, že se může stát „Islámským papežem“.⁶⁷

Už 21. listopadu 1956 Eisenhower na poradě pronesl: „Měli bychom pracovat na vybudování z krále Saúda hlavní postavu na Blízkém východě.“⁶⁸ Prezident Eisenhower byl přesvědčen, že stabilní odbyt ropy na trzích západní Evropy zajistí loajalitu krále Saúda a tím Spojené státy získají čas k sjednocení konzervativních arabských režimů pod jeho vedením. Saudská Arábie se totiž zdála jako dobrá volba pro regionálního vůdce. V zemi se nacházely posvátná místa muslimů Mekka a Medina, král byl nejbohatší z arabských představitelů a s vlivem který sahal přes celý Blízký východ. Náměstek ministerstva zahraničí Herbert Hoover ml. napsal: „Vliv krále Saúda je důležitý ve zmírnění obou, extrémního nacionalismu a prosovětských názorů mezi Araby.“⁶⁹ A dodal, že i když je král

⁶⁴ Ibid., 119–121.

⁶⁵ Salim Yaqub, “Imperial Doctrines: U.S.-Arab Relations from Dwight D. Eisenhower to George W. Bush,” *Diplomatic History* 26, no. 4 (2002): 574.

⁶⁶ Citováno z Deepa Kumar, “The Right kind of “Islam”: News media representations of US-Saudi relations during the Cold War.,” *Journalism Studies* 19, no. 8 (June 2018): 1083–1084.

⁶⁷ Ibid., 1084.

⁶⁸ Citováno z Brew, ““Our most dependable Allies”,“ 91–92.

⁶⁹ Citováno z Ibid., 92.

zcela konzervativní panovník, tak jeho zájmy nejsou zcela odlišné od zájmů Západu. Hlavní překážkou, která bránila lepším vztahům se Západem byla rozepře mezi Británií a Saudskou Arábií ohledně oázy *Buraimi* a také protiizraelské postoje krále.⁷⁰

V prosinci 1956 byl Eisenhower přesvědčen o roli Iráku v doktríně. Británie se měla udobřit se Saudskou Arábií ohledně oázy *Buraimi* a to by otevřelo cestu k irácko-saudskému. Irák se měl stát členem prozápadní konzervativní koalice vedené Saudskou Arábií. K tomuto přístupu byli Britové skeptičtí, viděli krále Saúda jako slabého a tvrdili, že Spojené státy jsou na něj moc měkké, aby viděly nebezpečí plynoucí z podpory Násira.⁷¹ V dubnu 1957 navštívil Irák na své misi ambasador Richards, který přesvědčoval irácké představitele o tom, že být na americké straně jim přinese ekonomické a sociální benefity a odrazilo je od komunismu jako způsobu, jak těchto benefitů dosáhnout. Richards oznámil premiérovi Nurímu, že Spojené státy jsou po jeho naléhání, ochotny vstoupit do vojenské komise Bagdádského paktu a zároveň přislíbil milión dolarů na vyzbrojení a výcvik iráckých policistů. Nurí požadoval i vojenskou pomoc, a tak Richards přislíbil vyzbrojení dvou pěších divizí, dodání těžkých zbraní pro další divizi a poskytnutí Iráku 24 tanků M-24. Zatímco mezi lety 1950-1956 Irák obdržel z vyzbrojovacího programu Spojených států 16,6 miliónů dolarů, tak jen v roce 1957 Irák dostal z programu 16,8 miliónů dolarů a dalších 8 miliónů v dodatečném balíčku. Premiér Nurí dále požadoval stíhací letouny na obranu ropných polí, ale Richards tento požadavek odmítl, protože Spojené státy ctily tradiční britskou roli ve vyzbrojování irácké armády. Spojené státy totiž v roce 1954 podepsaly *memorandum porozumění*, které definovalo podmínky, pod kterými může Washington poskytovat vojenskou pomoc irácké armádě.⁷² Pomoc Iráku tudíž byla omezená, zároveň byly Spojené státy rády, že se mohou o vliv v Iráku dělit s Brity, jelikož podle tajemníka ministra zahraničí *Christiana Hertera* nebylo nahrazení všech vojenských dodávek irácké armádě „*žádoucí, natož proveditelné*“.⁷³ Přesto *Waldemar John Gallman*, americký velvyslanec v Iráku, zastával pozici, aby Spojené státy převzali roli hlavního dodavatele zbraní do Iráku. Psal, že Británie ztratila materiální sílu a prestiž na to, aby hlavním dodavatelem zbraní byla zrovna ona. Podrobné analýzy a hlášení amerických zpravodajských služeb o situaci v Iráku a o vyhlídkách na budoucí dlouhodobé

⁷⁰ Ibid., 92.

⁷¹ Ibid., 98–99.

⁷² Brandon King, “In the eye of the storm: Ambasador James Richards’ mission to Iraq in April 1957.” *Cambridge Review of International Affairs* 27, no. 3 (September 2014): 506–507.

⁷³ Citováno z Ibid., 509.

vztahy se povětšinou nesly v pesimistickém duchu. Což vyvolávalo mezi americkými představiteli určitou rezignovanost, přesto vítali omezené politické a ekonomické reformy. I když byli přesvědčeni o tom, že budou mít malý vliv na strukturální problémy, kterým Bagdád čelí. Premiér Nurí se totiž u moci držel pomocí represe opozice, manipuloval volby nebo využíval stanné právo k potlačení veřejné kritiky.⁷⁴

Spojené státy pak zaskočilo v lednu 1957 odmítnutí doktríny králem Saúdem po návštěvě syrského prezidenta v Saúdské Arábii. Král byl proto pozván do Washingtonu pod záminkou prodloužení smlouvy o vojenské základně v *Dhahránu*. Král Saúd se ještě předtím zúčastnil schůzky v Káhiře s Násirem, jordánským králem Husajnem a syrským premiérem. Očividně král Saúd zůstával opatrný ve svých postojích, protože schůzka se uskutečnila za účelem propagace *pozitivní neutrality*, kterou zastával Násir a podpoře rozvíjejících se vztahů s východním blokem. Na této schůzce byla podepsána tkz. *smlouva o arabské solidaritě* v němž se Egypt, Saudská Arábie a Sýrie zavazovaly k finanční podpoře hospodářství Jordánska. Communiqué podepsané na konci konference odmítlo teorii mocenského vakua a zároveň byl král Saúd pověřen, aby toto závěrečné communiqué předložil americké administrativě v nadcházející návštěvě ve Washingtonu.⁷⁵

Král Saúd měl 30. ledna 1957 přistát v New Yorku, tam ho odmítl přivítat starosta *Robert Wagner*, který odsuzoval otroctví a diskriminaci židů a křesťanů v Saúdské Arábii.⁷⁶ Saúd proto přistál na vojenském letišti u Washingtonu, kde ho přivítal viceprezident *Richard Nixon*. Návštěva se dále komplikovala, když král předal představitelům Spojených států společné communiqué z Káhirske konference, podle Násirova přání a zároveň ujišťoval, že v Káhiře bránil americkou politiku a varoval před závislostí na Sovětském Svazu. Demokratický senátor *Hubert H. Humphrey* se vlády ptal, jak mohou peníze dané feudálnímu despotovi z amerických daní posílit boj proti komunismu. Humphrey totiž reagoval na krále Saúda, který i přes domluvený program hned první den požádal o hospodářskou pomoc.⁷⁷ Eisenhower o králi Saúdovi usoudil, že všem říká pouze to, co chtějí slyšet. Král například říkal, že pokud by věděl o sovětském vměšování do záležitostí Egypta nebo Sýrie, tak Saudská Arábie přeruší se Sovětským Svazem diplomatické styky. Saúd ocenil, že Spojené státy nevstoupily do Bagdádského

⁷⁴ Ibid., 508–510.

⁷⁵ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 38.

⁷⁶ Kumar, "The Right kind of "Islam",” 1085.

⁷⁷ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 39.

paktu a s paktem odmítl spolupráci, ale namítl že vztahy s Irákem by mohly být zlepšeny. Když to Američané slyšely napadlo je uspořádat společnou schůzku krále Saúda a korunního prince *Abd al-Iláha*, který byl shodou okolností také na návštěvě ve Spojených státech. Schůzka se uskutečnila 6. února a obě strany si poté vyměnily diplomaty a navázaly diplomatické styky. Ke konci státní návštěvy byly podepsány smlouvy o poskytnutí vojenské pomoci, hospodářské pomoci i o prodloužení pronájmu vojenského letiště *Dhahrán* o dalších 5 let za 50 miliónů dolarů. Spojené státy králi slíbily velkou hospodářskou a technickou pomoc, která byla konkretizována smlouvou podepsanou 2. dubna 1957. Král Saúd Američanům říkal: „*jakmile budou všechny motivy doktríny objasněny národům Blízkého východu, veškerá opozice se rozplyne a každý bude ochoten spolupracovat.*“⁷⁸ Kritice Násira nebo Sýrie se král vyhýbal, byl spíše prostředník mezi Spojenými státy a Egyptem, i když mu vláda Spojených států lichotila, že on je nejdůležitější vůdce arabského světa, ne Násir. Nakonec v závěrečném communiqué, král nehodnotil doktrínu pozitivně, ani neuznal hrozbu mezinárodního komunismu, ale na tiskové konferenci prohlásil, že Eisenhowerova doktrína stojí za uznání a měla by se více prozkoumat. Na další konferenci v Káhiře na konci února 1957 Násir krále kritizoval za jeho poslední slova na tiskové konferenci ve Spojených státech tak silně, až král pohrozil odchodem ze sálu. Silná kritika směrem ke králi Saúdu od Násira byla předzvěstí horšících se vzájemných vztahů.⁷⁹

4.3 Prohlubování vztahů mezi Irákem a Saúdskou Arábií – nádech konzervativní koalice

Při setkání iráckého korunního prince a krále Saúda ve Washingtonu byla domluvena konference v Bagdádu. Na konferenci, když se setkal irácký král *Faisal II.* a král Saúd, začala oslabovat jejich vzájemná rivalita. Král Faisal se vzdal nároku na *Hijaz*, což byla domovina jeho královského rodu *Hášimovců* a král Saúd na oplátku uznal, že Bagdádský pakt je obranného charakteru proti Sovětskému Svazu, ne proti arabskému nacionalismu. Saúd stále váhal o přístupu k paktu, ale zároveň se bál růstu radikálního arabského nacionalismu a komunismu.⁸⁰ A to i ze strachu o svůj život vyšlo totiž najevo, že na krále měl být spáchán atentát, král k tomu na konferenci řekl „*Dal jsem Násirovi*

⁷⁸ Citováno z *Ibid.*, 40.

⁷⁹ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 39–40.

⁸⁰ Brew, ““Our most dependable Allies”,“ 100–101.

*čtyřicet milionů dolarů a on se mne pokusil zavraždit.*⁸¹ Irácký tisk na konferenci reagoval s velkým nadšením. Nové irácko-saúdské spojení, jako protiváha k egyptsko-syrskému, se jeví jako reálné. Američané byli přesvědčeni o tom, že pokud se král Saúd nemusí obávat Iráku, zůstane na straně Západu. Zdálo se, že doktrína funguje, jak má. Pomoc byla distribuována konzervativním režimům, které se mohly otevřeně postavit Násirovo radikálnímu nacionalismu. Angažovanost Spojených států v regionu rostla, zaplnily vakuum po Británii a Francii, zároveň zastrašily Sovětský Svaz od toho, aby do oblasti Blízkého východu více vměšoval.⁸² S tím, jak se král Saúd hlásil podle něho k novému spojení, která měla za cíl izolovat Egypt se Sýrií. Egypt přešel do útoku, na konci dubnu odmítl Eisenhowerovu doktrínu a v květnu zesílil propagandu zaměřenou proti Washingtonu a Jordánsku. Jordánský král v červnu 1957 obvinil Egypt z pokusu o zavraždění jeho rodiny, král Saúd vyhostil egyptského diplomata, který osnoval jeho vraždu a Libanon také obvinil Egypt, ale z ovlivňování parlamentních voleb, jelikož egyptští diplomaté měli organizovat protivládní demonstrace. Zároveň v Káhiře rostla nespokojenost s dodávkami sovětské pšenice, která byla za větší cenu a horší kvality než dříve. Násir byl za to na domácí politické scéně pod palbou kritiky. Vyslal proto k prezidentu Eisenhowerovi svého emisara. Ten prezidentovi vylíčil, že Násir chce přátelštější vztahy mezi oběma zeměmi, ale nechce být velkými ústupky zahanben.⁸³ Dulles k návštěvě emisara vyjádřil tak, že Spojené státy by měly pokračovat v nastolené politice a počkat až Násir „ještě více změkne“.⁸⁴

⁸¹ Citováno z Ibid., 101.

⁸² Ibid., 101.

⁸³ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 90–91.

⁸⁴ Citováno z Ibid., 91.

5 Krize v Jordánsku, Sýrii a Arabská unie

Do politické krize v Jordánsku se vložil jordánský generál *Alí Abú Nuwár* a 9. listopadu jednal s *Jamesem L. Sweeneyem*, americký vojenský atašé v Jordánsku. Generál naléhal na americkou stranu, aby urychleně poskytla finanční a vojenskou pomoc. Na oplátku Nuwár nabízel, zastaví komunistů. Americká administrativa věděla, že podpořit generála by se rovnalo státnímu převratu, po kterém nebylo jisté, že Nuwár své sliby dodrží. Navíc Washington nechtěl jít do konfliktu s Brity a podpořit možný pád monarchie. Nuwár, aby přidal na naléhavosti řekl Sweeneyemu, že pokud Spojené státy tak neučiní obrátí se o finanční pomoc na Sovětský Svaz a on bude tím, kdo bude jako mezi prvními bude mávat rudou vlajkou.⁸⁵ Ministerstvo zahraničí se tudíž rozhodlo Nuwárovo nabídku ignorovat. Poté v polovině listopadu měl král Husajn schůzku s americkým velvyslancem *Lesterem D. Mallorym*. Jednali spolu o americké finanční pomoci a král velvyslance varoval, že premiér by mohl požádat o pomoc Moskvu. Na což mu velvyslanec sdělil, že podle rozhodnutí Washingtonu by zatím americká finanční pomoc byla předčasná. Nábulsí se na konci listopadu vyslovil v parlamentu pro formování federace s Egyptem, Sýrii a vojenskou spoluprací. Parlament na to 9. prosince 1956 vyslovil vládě důvěru a tím byla změněna dosavadní zahraniční politika Jordánska. Nový parlament odhlasoval odstoupení od britsko-jordánské smlouvy a vyslovil se pro navázání diplomatických styků se Sovětským svazem společně s Čínskou lidovou republikou. Američané a Britové se v této chvíli dohadovali, co dál. Dulles navrhoval, aby byla smlouva z roku 1946 nahrazena novou na to Britové reagovali tím, že by to byly pouze vyhozené peníze a zároveň odmítli teorii o tom, že se z Jordánska stává sovětský satelit, protože podle nich je Jordánsko nestabilní, a navíc ekonomicky by bylo spíše přítěží. Zatímco ve Spojené státy váhaly, co s Jordánském dělat. Premiér Nábulsí uzavřel v Káhiře 13. ledna 1957 předběžnou domluvu o finančních prostředcích, které se doladily na již zmíněné konferenci v podkapitole 4.1., podle staré smlouvy museli Britové dodávat finanční pomoc do konce března 1957, ale poté je nemohli nahradit Američané, jelikož pomoc by musel schválit kongres, který by požadoval od přijímací země seznam, na co budou prostředky využity. Finance z rozpočtu Eisenhowerovy doktríny také nebylo možno použít. Aby země dostala pomoc z doktrína musela o ní nejdříve požádat, což v případě vlády Nábuldího nebylo reálné. Jordánsku tak

⁸⁵ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 75–76.

zůstalo 9 milionů dolarů z již dříve domluvené pomoci. Král Husajn byl z této situace zklamán, vyčítal Spojeným státům, že jen existence doktríny přispívá k polarizaci jeho země, ale byl ochotný, pokud Spojené státy nabídnou finanční pomoc, sabotuje konferenci o arabské solidaritě Jordánsku.⁸⁶ To se nestalo, a tak podle uzavřené smlouvy mělo Jordánsko dostávat pomoc od Egypta, Saúdské Arábie a Sýrie ve výši 12,5 milionů egyptských liber, což představovalo 43,5 milionů dolarů, ročně v příštích 10 letech. V Jordánsku mezitím začínal politický boj, ústava totiž nespecifikovala přesné pravomoci vlády a panovníka. Radikálové v parlamentu i ve vládě se tedy pokusili krále přinutit ke zrušení zákazu komunistické strany, navázání diplomatických styků se Sověty a Číňany a odmítnutí doktríny. V lednu 1957 dosáhly jediného cíle, a to odmítnutí Eisenhowerovy doktríny, kdyby panovník přijal všechny požadavky radikálů, jeho moc by byla výrazně oslabena.⁸⁷

Britsko-jordánská smlouva byla vypovězena 13. března 1957 a v Jordánsku vypukly třídenní oslavy. Politické strany v podstatě celého politického spektra se demonstrací zúčastnily a jejich příznivci nesly různé bannery se slogany proti Eisenhowerově doktríně nebo vyjadřující podporu komunismu. Krize, ale začala až 7. dubna, premiér poslal králi seznam lidí, po kterých požaduje odvolání, král vyhověl, ale dalšímu seznamu z 10. dubna už ne a premiéra vyzval k demisi. Nábulsí tak učinil, protože si byl vědom, že král bez jeho podpory nedokáže sestavit stabilní vládu. A taky se tak stalo, král Husajn vyzkoušel varianty vlád, ale po každé mu nějaká strana vypověděla podporu.⁸⁸ Generál Nuwár 13. dubna varoval krále, že *„pokud nebude vytvořen kabinet uspokojující občany a všechny strany ..., pak já a mí kolegové nebudeme zodpovědní za cokoliv, co se stane.“*⁸⁹

Již 8. dubna generál Nuwár a jeho divize obsadila důležité křižovatky okolo Ammánu. Král proto začal stahovat do hlavního města loajální jednotky. A právě 13. dubna došlo k prvním přestřelkám. Nuwár krále ujišťoval, že jde pouze o cvičení, ale král nařídil Nuwárovi, aby s ním odjel na 24 kilometrů vzdálenou základnu, kde docházelo k ozbrojeným střetům. Krále po cestě vítaly jednotky věrných Beduínů, které zároveň napadali Nuwára. Do půlnoci byli podezřelí důstojníci pozatýkáni a pokus o státní převrat skončil. Král Husajn ve svých pamětech popsal, že *„čelil široce založenému, dobře*

⁸⁶ Ibid., 76–77.

⁸⁷ Ibid., 77–78.

⁸⁸ Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*, 129–130.

⁸⁹ Citováno z Ibid., 130.

zamaskovanému spiknutí, jehož cílem bylo mě zavraždit, povalit trůn a prohlásit Jordánsko republikou.“⁹⁰ Dalšího dne se král vrátil do Ammánu se silným vojenským doprovodem, oficiálně zbavil Nuwára moci a 15. dubna pověřil konzervativního *Husajna Fahrí al-Chálidího*, aby sestavil vládu, což se mu podařilo. Ale demonstrace pokračovaly, Washington usoudil, že situace zůstává stále vážná.⁹¹

Král Saúd v této době daroval králi Husajnovi mimo smlouvu o arabské solidaritě 250 tisíc dolarů, aby král Husajn mohl zaplatit loajální jednotky a již 22. dubna zaplatil polovinu závazku plynoucího ze smlouvy z Káhiry, a navíc nechal do Ammánu poslat 2,5 milionů liber šterlinků. Díky tomuto kroku si Násir uvědomil, že král Saúd je na straně Spojených států.⁹² Britové byli situací znepokojeni a radili se s Washingtonem, co mají dělat, pokud Jordánsko požádá o intervenci. Připustili, že jsou schopni zakročit, ale pouze s podporou USA a zároveň se ptali, zdali se dá použít Eisenhowerova doktrína, nebo jednotky Iráku a Saúdů. Spojené státy odpověděly, že doktrína je navržena proti mezinárodnímu komunismu, ne pro vnitřní problémy regionu. A je potřeba zachovat opatrnost, kvůli možné syrské intervenci, ale ta se zdála nepravděpodobná. Byly proto poslány nóty americkým velvyslancům, aby v Iráku i Saúdské Arábii vyjádřili stanovisko podpory králi Husajnovi a žádají obě země, aby tak také učinily. Ministr obrany Saúdské Arábie pak na důkaz podpory navštívil Ammán.⁹³ Protesty pokračovaly a opozice 22. dubna vytvořila *Národní kongres*, který požadoval odstoupení Chálidího, odmítnutí doktríny, propuštění obviněných důstojníků, vypovězení amerického velvyslance a dojednání federace s Egyptem a Sýrií.⁹⁴ Chálidí odstoupil a byly svolány nové stávky a demonstrace, káhírské rádio na tento popud začalo vysílat dezinformace, že do země vstupují irácké jednotky. Eisenhower a Dulles naléhali na Izrael, aby zachoval zdrženlivost a Bílý dům vydal prohlášení, že pro Spojené státy „je *nezávislost a integrita Jordánska životně důležitá*“.⁹⁵ Šestá flotila se přiblížila k pobřeží Libanonu a Turecko přesunulo své jednotky na syrskou hranici. Intervence Sovětského svazu nebyla pravděpodobná, ale pokud by Sýrie zaútočila měl být uplatněn aspekt doktríny o „*zemi kontrolované*

⁹⁰ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 80–81.

⁹¹ Citováno z *Ibid.*, 82.

⁹² Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*, 132.

⁹³ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 83–84.

⁹⁴ Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*, 133.

⁹⁵ Citováno z Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 85.

*mezinárodním komunismem*⁹⁶. Taková to podpora dodala králi Husajnovi sílu, sestavil novou vládu a vydal zákaz vycházení ve větších městech. Ráno 25. dubna řekl v rozhlasu, že za chaos v Jordánsku mohou komunisté podporovaní Egyptem a vydal dekret, který zakázal politické strany. Komunističtí poslanci byli poté odsouzeni k trestu vězení, ale většina jordánských komunistů přešla úspěšně do ilegality. Zatýkáni se netýkalo pouze komunistů a nevyhnula se mu žádná politická strana. Eisenhower chválil krále, že předvedl „*rozhodný boj s podvratnými elementy ve vládě a celé zemi*“⁹⁷. Pohled na Jordánsko se v očích amerických představitelů změnil, bylo to totiž poprvé kdy se podařil zvítězit proti komunismu na Blízkém východě, což podle některých měl být bod obratu.⁹⁸

Eisenhower nařídil Dulles, aby králi Husajnovi dal „*vše co je potřeba k jeho povzbuzení*“.⁹⁹ Dohoda o pomoci byla podepsána 29. dubna v Ammánu a Spojené státy se v ní zavázaly k zajištění jordánské svobody a udržení hospodářské a politické stability. Pomoc spočívala v 10 milionech dolarů, které byly poskytnuty mimo rámec doktríny, protože král Husajn si nepřál být s doktrínou spojován. Jordánský ministr zahraničí se u amerického velvyslance Malloryho přimlouval za větší americkou pomoc a poznamenal, že Jordánsko de facto podporuje Eisenhowerovu doktrínu. Spojené státy postupně převzaly roly hlavního zdroje zahraniční pomoci do Jordánska. Washington se snažil přesvědčit i premiéra Nurího a krále Saúda, aby také přispěli. Premiér odpověděl, že Irák nemá peníze a Saúdové nechtěli přispět více. Egypt a Sýrie si posléze našly záminku díky, které přerušily financování Jordánska skrze smlouvu o arabské solidaritě. Spojené státy se tak staly hlavním přispěvatelem, v červnu 1957 poskytly Jordánsku 10 milionů dolarů na pouze ekonomické účely a dalších 10 milionů na účely vojenské. V roce 1958 se pomoc vyšplhala na 40 milionů dolarů a zůstala na této úrovni až do konce Eisenhowerova prezidentského mandátu.¹⁰⁰ Stejně jako Američané i Rusové považovali Jordánsko za nestabilní britský výtvar. Na jordánskou krizi reagovali 29. dubna 1957, kdy odsuzovali přesuny šesté flotily a finanční pomoc Jordánsku označili za vměšování na do vnitřních

⁹⁶ Dwight D. Eisenhower, “Special Message to the Congress on the Situation in the Middle East. January 5, 1957” in *Public Papers of the President of the United States: Dwight D. Eisenhower, 1957*, containing the public messages speeches, and statements of the president, January 1 to December 31, 1957, 13. (Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Library, 2005).

⁹⁷ Citováno z Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 85–86.

⁹⁸ *Ibid.*, 86.

⁹⁹ Citováno z *Ibid.*, 87.

¹⁰⁰ Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*, 138–140.

záležitostí. Nicméně do jordánské krize nebyli Sověti nijak zapojeni.¹⁰¹

Nakonec krize, která vznikla jako vnitřní boj o moc byla vyřešena Spojenými státy zajištěním finanční stability Jordánska, a to díky desítkám milionům dolarů.¹⁰² V druhé polovině roku se zdání o fungování doktríny začalo bortit. Během syrské krize od srpna do října 1957 se Spojené státy snažily, aby Irák a Saúdská Arábie intervenovaly proti levicové vládě v Damašku. Eisenhower poslal králi Saúdu dopis a v něm napsal „*uplatněte svůj velký vliv, aby ateistické vyznání komunismu nezakořenilo v klíčové pozici muslimského světa*“.¹⁰³ Přesto se Irák i Saúdská Arábie bály reakce veřejnosti, jestli by proti syrskému režimu zakročily. Podle jejich obav by takový krok vypadal, v očích Arabů, motivovaný americkými zájmy. Král Saúd se nakonec úplně utrhl z pozice amerického spojence a v září 1957 uznal levicovou syrskou vládu, Irák následoval Saúdy v několika dalších dnech.¹⁰⁴

Vztahy mezi Sýrií a Spojenými státy se staly nepřátelskými od doby, kdy se prezidentem stal *Shukry al-Quwatly*, ten kritizoval Bagdádský pakt a vítal sovětské dodávky zbraní. Když vyšlo najevo, že spojená britsko-americká operace měla za úkol ho v říjnu 1956 svrhnout, začala být konzervativní opozice potlačována. Později Sýrie odmítla Eisenhowerovu doktrínu, a dokonce podporovala snahy o státní převrat v Jordánsku. Washington tak spustil v létě 1957 druhou operaci, která si kladla stejný cíl, jako ta první, svrhnout syrského prezidenta a jeho režim. Operace znovu nevyšla, Sýrie vyhostila tři americké diplomaty a obklíčila tanky americké velvyslanectví. Eisenhower na oplátku vyhostil dva syrské diplomaty. Po tomto incidentu se prezident Eisenhower snažil povzbudit vlády Turecka, Iráku, Saúdské Arábie, Libanonu a Jordánska, aby zasáhly proti syrskému režimu, dokonce nařídil šesté flotile, aby se vrátila k břehům Libanonu. Umístil do Turecka letadla NATO a uvědomil velitele, že se Sovětský svaz se snaží eskalovat studenou válku. Dulles situaci popsal takto „*je to pro nás největší hrozba od korejské války*“.¹⁰⁵ Navzdory Eisenhowerovo naléhání pouze Turecko se rozhodlo jednat a přesunulo k syrským hranicím 50 tisíc vojáků. Jordánsko, Irák a Libanon zůstaly pasivní a Saúdi vinili politiku Spojených států za problémy v Sýrii. Dulles doufal, že Turecko dokáže zkrotit Sýrii, ale byla to překerní situace. Nabádat Turecko, aby se stáhlo by

¹⁰¹ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 87–88.

¹⁰² Hahn, “Securing the Middle East: The Eisenhower doctrine of 1957,” 42.

¹⁰³ Citováno z Brew, “Our most dependable Allies”, 101.

¹⁰⁴ *Ibid.*, 102.

¹⁰⁵ Citováno z Hahn, “Securing the Middle East: The Eisenhower doctrine of 1957,” 43.

znamenal ústup před sovětským tlakem a Turecká akce by podle Dullese byla měla stejně špatný efekt, jako kdyby sami Izraelci zaútočili na Sýrii. Což by vyvolalo v celém regionu chaos. Ozbrojené přestřelky na hranicích trvaly pár týdnů a 13. října 1957 Egypt a Sýrie vytvořily společný generální štáb na obranu proti Turecku. Napětí okolo Sýrie opadlo až když vznikla 1. února 1958 *Spojená arabská republika* a Spojené státy tento státní útvar uznaly 25. února, tím syrská krize pominula. Washington se bál, že nově zformovaná Spojená arabská republika (dále jen SAR), by mohla tlačit Irák, Jordánsko a Saúdskou Arábii k tomu, aby se k republice přidaly. Zároveň SAR zvyšovala Násirovo postavení. Eisenhower a Dulles si také uvědomili, že toho splynutí Egypta a Sýrie má i pozitivní stránku a to, že vznik SAR může vést i k rozhořčení mezi Araby a pomůže zachytit šíření komunismu v Sýrii, kvůli Násirově praktickému postoji k němu.¹⁰⁶

Syrská a jordánská krize donutily Spojené státy přezkoumat svou regionální politiku na Blízkém Východě. Rada národní bezpečnosti vytvořila dokument *NSC 5801/1* a prezident Eisenhower tento dokument 24. ledna 1958 schválil. Měl název *Dlouhodobá politika Spojených států vůči Blízkému východu*. Dulles v této době přiznal, že americká politika v regionu prohrála. Sovětský svaz podle něho dokázal skrze podporu arabského nacionalismu vytvořit aliance s Egyptem a Sýrií.¹⁰⁷ V lednu prohlásil „v současné době neexistuje větší nebezpečí pro americkou bezpečnost než potíže na Středním východě.“¹⁰⁸ Dokument vytvořený národní bezpečnostní radou instruoval vládu Spojených států, aby dokázala zabezpečit zásobování strategických bodů a tranzitních práv ropy a zároveň je potřeba „zabránit, aby sovětský blok dosáhl strategických pozic a zajistil si kontrolu nad zásobami regionu.“¹⁰⁹ Vědomi si toho, že snaha omezit styky zemí Blízkého východu se Sovětským svazem ztroskotala měly se Spojené státy držet nového přístupu, tento přístup měl podporovat země, které se budou bránit komunistické činnosti a snažit se omezit vliv Moskvy. Z dokumentu vyplývá, že si představitelé ve Washingtonu uvědomili, že pokusy přimět konzervativní režimy vystoupit proti Sýrii nátlakovou politikou byly chybné, přesto se základní rysy americké politiky v regionu neměnily.¹¹⁰

Po vzniku SAR v únoru 1958 byly americké možnosti, jak na tuto situaci reagovat velmi omezené. Zdálo se jasné, že bude potřeba vytvořit protiváhu stejného formátu,

¹⁰⁶ Ibid., 43–44.

¹⁰⁷ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 131.

¹⁰⁸ Citováno z Ibid., 131.

¹⁰⁹ Citováno z Ibid., 131.

¹¹⁰ Ibid., 131.

vytvořit Arabskou unii, v které by bylo Jordánsko, Irák a Saúdská Arábie. Ministr zahraničí Dulles povzbuzoval iráckého premiéra Nurího, aby se chopil iniciativy a tuto unii vytvořil, podle Dullese byl Nurí klíčový k řešení. Se vznikem Arabské unie se vázaly naděje, podle kterých unie měla posílit postavení Iráku, zatímco Spojené státy budou finančně podporovat Jordánsko. Spojení Ammánu a Bagdádu nezískalo mezi Araby velkou podporu, naopak SAR bylo velmi populární. Arabské unii nehrálo do karet ani to, že Jordánsko stále nebylo finančně stabilní a bylo plné Palestinců, kteří byli Násira podporovali.¹¹¹ V témže měsíci britský představitel Lloyd navštívil Irák a k vzrůstajícímu vnitřnímu tlaku na vládu Nurího si poznamenal, že irácké politiky nalezl „*ve velmi nervózním stavu ... chovající se jako by čekali, že za šest měsíců budou pryč*“, dále dodal že „*úspěch Irácko-jordánské unie bude pravděpodobně hodně záležet na americké diplomatické a materiální pomoci.*“¹¹²

Povzbuzení Nurího k vytvoření unie, znamenalo obrat v americké politice na Blízkém východě. Jelikož do této doby měla být regionálním lídrem pro konzervativní režimy Saúdská Arábie. To se, ale změnilo v březnu 1958. Násir totiž 5. března zveřejnil důkazy o saúdkém zapojení do pokusu o svržnutí syrského režimu a o tom, že se král Saúd pokusil, na oplátku za Násirův pokus, Násira zavraždit Saúdy zaplacenými agenty. Kvůli těmto informacím se král Saúd dostal pod velký tlak a ten donutil krále na konci března 1958 de facto odstoupit.¹¹³ Saúdká královská rodina vzala věci do svých rukou, královi bratři donutili krále Saúda, aby je jmenoval korunního prince Faisala premiérem a přenesl na něj většinu svých pravomocí. Bratři krále byli totiž rozhořčení stavem financí a tím, že kvůli vládnímu stylu krále Saúda nemohli vyjádřit kritický názor. Král Saúd až do konce 50. let 20. století vládl Saúdké Arábii, jako pouhá loutka bez reálné moci.¹¹⁴

Americká národní bezpečnostní rada na schůzi jednala o této nastalé situaci. Dulles líčil Eisenhowerovi, že situace vypadá vážně. Na další schůzi 20. března Dulles řekl, že tato situace je neúspěchem dlouholeté snahy vytvořit z krále Saúda protiváhu k Násirovi se slovy „*Král Saúd, jeden z Násirových hlavních cílů, reagoval zmateně a neúčinným způsobem ... Není žádných pochybností, že král Saúd utrpěl vážnou ztrátu prestiže a jeho respekt klesá jak v regionu, tak v jeho zemi.*“ S králem Saúdem se nedalo již počítat a když Násir „*zredukoval nebo zneutralizoval hodně zdrojů, kterými Spojené státy mohly dříve*

¹¹¹ Brew, ““Our most dependable Allies”,“ 104–105.

¹¹² Citováno z Ibid., 105.

¹¹³ Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*, 198–199.

¹¹⁴ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 137.

počítat“, nastala změna politiky.¹¹⁵ *Nigel John Ashton* jí nazval pasivním přístupem a spočívala v tom, že kombinovala usmiřování s Násirem a zároveň opatrně povzbuzovala konzervativní režimy. Nový přístup se neseťkal s pozitivními reakcemi u amerických spojenců. Britský velvyslanec ve Washingtonu *Harold Caccia* tuto změnu komentoval slovy „nedostatečně doceněná hrozba pro Irácko-jordánskou unii a k Západním zájmům prezentovaná Násirovou dynamickou politikou.“¹¹⁶ A znovu britský velvyslanec, ale v Jordánsku se vyjádřil zcela otevřeně „mohlo by myslím být řečeno, že ztratily (Spojené státy) vedení v oblasti skrz určitou paralýzu politiky.“¹¹⁷

S překvapivým nápadem přišel král Husajn, který na konci ledna poslal králům Iráku i Saúdské Arábie dopis, v němž nabízel možnost federace jejich zemí. Díky tomu by se mohla část panarabských obdivovatelů vzhlednout v králích Jordánska, Iráku a Saúdské Arábie a také by se tím zneutralizovaly pokusy o připojení Jordánska k SAR. Král Saúd návrh odmítl, kvůli iráckému členství v Bagdádském paktu a stačilo mu to, že vypověděl všechny smlouvy s Egyptem a Sýrií. Premiérovi Nurímu se nápad také nezamlouval, podle něho velký počet uprchlíků, společná hranice s Izraelem a finanční problémy Jordánska by nepřinesly nic dobrého, ale král Fajsal byl přesvědčen o opaku. Král Husajn se pokusil Iráku vymluvit členství v Bagdádském paktu, když neuspěl tak se ujistil, že se členství nerozšiřuje na Jordánsko. Pak už jednání šly rychle a 14. února 1958 byla vyhlášena Arabská unie, měla mít společnou zahraniční politiku, armádu a celní systém. Američané ze začátku váhali a jejich reakce byla velmi opatrná. Eisenhowerova administrativa se totiž bála, aby nebyla unie označena za Západní výtvar a tím trčila na popularitě, přesto i tak unie získala málo věhlasu, jak doma, tak v regionu.¹¹⁸

Irácká vláda se ihned po spojení snažila získat co největší vliv na úkor vlády krále Husajna. Na to král reagoval vzdorně, protože před necelým rokem odvrátil pokus o státní převrat.¹¹⁹ Sebevědomí irácké vlády rostlo a premiér Nurí si nárokoval větší a větší teritoriální nároky. V Libanonu probíhala již rok krize, té se budu věnovat v příští kapitole, a Nurí požadoval překreslení společných hranic, „*Irák by si přál a zároveň vztyčit otázku Horního Eufratského údolí,*“ v Sýrii obydlené oblasti „*lidmi kteří preferují patřit*

¹¹⁵ Citováno z Brew, ““Our most dependable Allies”,“ 106.

¹¹⁶ Citováno z Ibid., 106.

¹¹⁷ Citováno z Ibid., 106.

¹¹⁸ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 134.

¹¹⁹ Yaqub, *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*, 194.

k Iráku.¹²⁰ Vráskou na čele Spojeným státům a Velké Británii dělaly Nurího nároky na anexi Kuwaitu. Vláda Spojeného království byla ochotna udělat cokoliv, aby možného zabrání Kuwaitu Irákem zabránila. Premiér Nurí 6. června 1958 prohlásil, že Kuwait je část bývalé Osmanského *vijalety* z Basry, a tudíž náleží Iráku. Britský premiér Harold Macmillan řekl Dullesovi, že irácká anexe Kuwaitu by byla pozitivní věcí v Násirově politice. Dulles souhlasil a dodal, že jeho trpělivost je u konce, o Nurím se zmínil jako o „*přítěži v nedávné době a klade na nás nejvíce extravagantní požadavky.*“¹²¹ Přesto bylo potřeba saturovat rozpočet Arabské unie, Spojené státy poskytly 25 milionů dolarů a Británie další 4 miliony, v příštích několika měsících.¹²²

Politické strany byly v Iráku zrušeny už v roce 1954 a politický život byl na hranici mezi pololegální existencí nebo ilegalitou, ale přesto se politické strany sdružovaly okolo populárních vůdců opozice. Většina Iráčanů považovala hášimovskou monarchii za britský nástroj a po vzniku Bagdádského paktu si Iráčané o monarchii mysleli to, že je protinárodní a odporuje arabským zájmům. Po Izraelském vítězství ve válce za nezávislost v letech 1948-1949 se důstojníci cítili zahanbeni. Důstojníci měli v Iráku apolitické postavení, a to bylo v silném kontrastu s egyptskou nebo syrskou armádou. A po Suezské krizi spřádali plány na státní převrat. V únoru 1957 vznikla z opozičních politických stran *Fronta národní jednoty*, její program žádal vystoupení z Bagdádského paktu, svrnutí monarchie, pozitivní neutralitu a demokratickou ústavu. K tomuto programu se přihlásila i organizace *Svobodných důstojníků*. V ilegalitě vzrostl vliv komunistické strany, ale ta kvůli neustálému pronásledování neměla stálé vedení a nutnost spolupráce s ostatními stranami jí nutilo nedodržovat striktně marxistickou doktrínu. Přesto žádné politické uskupení nedokázalo přinutit širokou veřejnost, aby vyšla do ulic. Proto byla naděje k přeměně režimu hledána v armádě. Roku 1955 došlo k výraznějšímu propojení, ale vojáci trvali na tom, že si udrží vlastní samostatnost.¹²³ V tom samém roce se Irák stal členem Bagdádského paktu, který byl britskou iniciativou podporovanou Američany. Dulles prohlásil o Iráku, že je s ním počítáno ve Studené válce proti Sovětskému Svazu.¹²⁴ Vstup do Bagdádského paktu byl nejspíše katalyzátorem ve zpolitizování *Svobodných důstojníků*,

¹²⁰ Citováno z Brew, ““Our most dependable Allies”,“ 107.

¹²¹ Citováno z Ibid., 107.

¹²² Ibid., 106–107.

¹²³ Wanner, Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960, 170–172.

¹²⁴ William, R. Polk, *Understanding Iraq: The Whole Sweep of Iraq History, From Genghis Khan's Mongols to The Ottoman Turks to the British Mandate to the American occupation* (New York: HarperPerennial, 2006): 101.

zmíněném výše.

Premiér Nurí měl informace o možné spiklenecké skupině uvnitř armády, ale u několika důstojníků se uspokojil s tím, když mu přísahali loajalitu, on je pak odsunul do struktur Bagdádského paktu nebo mimo Bagdád. Jednomu důstojníkovi sdělil: „*Jestliže se převrat povede, budete ty a další důstojníci vtaženi do vzájemného boje, který neskončí dříve, než jeden druhého neoběsí.*“¹²⁵ Hnutí svobodných důstojníků bylo zhnuseno hášimovskou monarchií, probritskou, proamerickou politikou a tím, že jsou izolováni od arabské politiky. Hnutí čekalo na správný okamžik, kdy převzít v Iráku moc.¹²⁶

Levicový státní převrat vypukl 14. července 1958, pravděpodobně byl podporován Násirem i Sovětským svazem.¹²⁷ Vytoužený okamžik pučistům poskytl sám irácký režim, když nařídil poslat vojenské posily do Jordánska a jejich cesta vedla přes Bagdád. Premiér Nurí si totiž myslel, že Spojené státy se začínají odklánět od Eisenhowerovy doktríny, a proto se snažil zabezpečit Jordánsko. Před rozedněním se Bagdádem rozezněla střelba, premiérovi se podařilo uprchnout a král Fajsal II. nařídil, aby královská garda nekladla odpor a začal s pučisty vyjednávat. Toho se důstojníci zalekli a krále i jeho rodinu postříleli na dvoře paláce. V průběhu dne přijel do města generál Qásim, který vedl vzbuřenecké důstojníky a všechny jednotky v zemi mu přísahaly věrnost. Armádu překvapila reakce veřejnosti, která se ihned vydala do ulic a radovala se z pádu starého režimu. Dav vyraboval dům premiéra Nurího i královský palác a vypálil britskou ambasádu. Premiér Nurí byl později dopaden v ženském převleku a buď se sám zastřelil, nebo ho ubil dav. Červencový převrat znamenal pro Spojené státy ztrátu jednoho z největších spojenců na Blízkém východě, i když obtížného, protože si Irák často kladl velké nároky na americkou podporu. Dulles byl přesvědčen, že převrat bude mít negativní vliv na další arabské země hlavně na Libanon. Washington dostával zprávy o arabských oslavách v celém Blízkém východě, což jen přispívalo k dalším obavám. Král Husajn se pokusil postavit do čela unie, což mu ústava povolovala, mylně předpokládal, že státní převrat se týká pouze hlavního města a ptal se Spojených států, zdali by mu přišly na pomoc.¹²⁸ Američané si byli vědomi nepopularity monarchie i toho, že bylo potřeba sociálních reforem, ale nijak se nesnažili irácký režim měnit. Eisenhower 14. července

¹²⁵ Citováno z Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 172.

¹²⁶ *Ibid.*, 172.

¹²⁷ George Brown Tindall, *Dějiny Spojených států amerických* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000), 683.

¹²⁸ Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 173–174.

jednal s Radou národní bezpečnosti, ministry i kongresmany. Interpretoval jim názor Allena Dullese o tom, že „za iráckým převratem zjevně stojí Násir“.¹²⁹ O sovětském vměšování nebyly přímé důkazy, ale Dulles byl přesvědčen o zapojení Moskvy. Prezident byl rozhodnut, že je potřeba zasáhnout nejlépe pomocí armády. Prezident se také vyjadřoval ve smyslu, že „Ztratit tuto oblast nečinností by bylo s ohledem na pozice a zdroje na Středním východě mnohem horší než ztráta Číny.“¹³⁰

Státním převratem vznikla nová Irácká republika do jejíhž čela se postavil generál *Abd al Karim Qásim*. Režim irácké republiky byl navenek k Západu nepřátelský. Během několika měsíců dokázal dostat Irák z Babdádského paktu, ukončil vojenské smlouvy s Velkou Británií a upevnil své vazby na Sovětský svaz.¹³¹

¹²⁹ Citováno z *Ibid.*, 175–176

¹³⁰ Citováno z *Ibid.*, 176.

¹³¹ Brew, ““Our most dependable Allies”,“ 107.

6 Libanon a vojenská intervence

Návštěva Jamese P. Richardsons během března 1957 a souhlas s vplutím šesté flotily do libanonských vod během jordánské krize v dubnu 1957 rozzuřily Šamúnovu muslimskou opozici. Opozice totiž viděla v těchto krocích porušování *Národního paktu* z roku 1943 a jak již bylo zmíněno, ten měl zajistit domácí politickou stabilitu a navíc neutralitu v zahraniční politice. Muslimská opozice proto sestavila *Sjednocenou národní frontu*, která žádala odstoupení vlády a vyhlášení neutrální vlády, která by dohlédla na parlamentní volby v červnu 1957. Vzešlý parlament pak měl v roce 1958 zvolit nového prezidenta na dalších 6 let. Šamún odmítl na žádost opozice přistoupit, což vyvolalo demonstrace, které byly potlačovány s rostoucí brutalitou. Egypt a Sýrie finančně podporovaly opozici a její tisk. Na druhou stranu agent CIA *Wilbur Crane Eveland* pravidelně Šamúnovi poskytoval finance, které Šamún použil na podporu spřízněných kandidátů. Při návštěvě Richardse byla dohodnuta americká pomoc ve vojenském materiálu, ten byl v prvním dnu voleb 9. června dodán. Šamún se chtěl u moci udržet za každou cenu. Generál libanonské armády *Fuad Šiháb* v květnu 1957 upozorňoval americké diplomaty na velvyslanectví v Bejrútu na to, že Šamún rozděljuje politickou elitu a společnost podle náboženského a sektářského klíče. Také varoval, aby Spojené státy nezaměňovaly Šamúnovo prezentaci situace v zemi za boj mezi Západem a Východem. Generál upozorňoval, že jeho hlavní odpůrci podle něho nebyli žádní komunisti, ale řekl že problémem je sám Šamún, protože nehodlá odstoupit. Američany také informoval tajemník *Muslimské národní strany*, že ministr zahraničí Malik a prezident Šamún jsou egocentristé a snaží se prosazovat svou vůli mimo parlamentní procedury. Provládní kandidáti získali dvě třetiny křesel, což Dulles označil za až moc dobrý výsledek. Pro mnohé to byl důkaz manipulací s volbami, vůdce pravicové *Libanonské falangy* řekl, že „*skutečný parlament je v ulicích*“¹³². *Sjednocená národní fronta* pak odmítla výsledky voleb a její ozbrojení sympatizanti se v horách střetávali s četníky.¹³³

Libanonská krize se zhoršila, když v květnu 1958 propukly nové nepokoje po vraždě opozičního novináře. Spojené státy Šamúnovi dodaly zbraně, aby je dokázal

¹³² Citováno z Wanner, *Ve stínu Studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*, 94.

¹³³ *Ibid.*, 92–94.

potlačit. Egypt svou propagandou podněcoval tyto nepokoje za účelem toho, aby Šamún nezískal dalších 6 let ve funkci prezidenta. Mezitím ze Sýrie vzbouřencům proudily zbraně a materiál. Křesťanský generál Šiháb 13. května odmítl zakročit proti vzbouřencům a tím se vyhnul krveprolití. Šamún se začal Eisenhowera ptát jaká bude americká odpověď, pokud Libanon požádá o pomoc.¹³⁴ Eisenhower odmítl zasáhnout v Libanonu, uvědomil si totiž, že pád Šamúna bude znamenat vytvoření protizápadní vlády, která bude sympatizovat s Násirem. Eisenhower odmítl intervenci na podporu Šamúna i s tím, že pokud by Američané zasáhli, ztratili by tím prestiž v zemích třetího světa. I potom, co Šamún vyhověl některým americkým požadavkům, včetně toho že nebude trvat na dalším prezidentském období, Eisenhower i Dulles měli pochybnosti tom, že by intervence „vyřešila současnou krizi nebo posílila dlouhodobou libanonskou pozici v regionu.“¹³⁵ Spojené státy tedy zatím Libanonu poskytly další vojenskou pomoc na zvládnutí nepokojů a prezident Eisenhower sdělil Šamúnovi, že intervence by byla možná pokud by byla podpořená dalším arabským státem. Prezident radil, ať Šamún představí své stížnosti na SAR na půdě OSN a pokusí se zvládnout nepokoje sami. V červnu 1958 pozorovatelé OSN nenašli žádný důkaz o přímém zapojení Egypta a Sýrie v libanonských nepokojích. Vypadalo to, že americká intervence za těchto podmínek a zjištění není pravděpodobná.¹³⁶ A pokud by Spojené státy v Libanonu zasáhly, tak v zájmu zachování americké kredibility.¹³⁷

Vše se změnilo, když 14. července pronásirovské síly provedly státní převrat v Iráku a svrhly tak monarchii, ačkoli nebyl žádný přímý důkaz, který by spojoval Egypt s převratem. Král Husajn byl v Jordánsku pod tlakem spiknutí, král Saúd požadoval po Eisenhowerovi, aby poslal své jednotky na Blízký východ, jinak bude muset se připojit na stranu SAR. A v Libanonu prezident Šamún žádal Brity i Američany o vojenskou intervenci. Zdálo se jakoby, celý Blízký východ padal do sféry protizápadních Arabů kontrolovaných Násirem. Eisenhower svolal schůzku, kterou jsem již zmínil v minulé kapitole, a do svých pamětí s k ní napsal „*Tohle byla jedna z těch schůzek, na které jsem věděl, co budu dělat ... ještě předtím, než jsme se setkali. Čas rychle ubíhal, věřil jsem, že musíme jít na Blízkého východ, a hlavně do Libanonu, zastavit trend směřující*

¹³⁴ Divine, *Eisenhower and the cold war*, 98–99.

¹³⁵ Citováno z Hahn, “Securing the Middle East: The Eisenhower doctrine of 1957,” 44.

¹³⁶ *Ibid.*, 44.

¹³⁷ Little, “His Finest Hour? Eisenhower, Lebanon, and the 1958 Middle East Crisis,” 42.

*k chaosu.*¹³⁸. Ministr zahraničí Dulles prezidentovi sdělil, že Rusové budou dělat rámus a od ostatních arabských zemí nemohou Spojené státy čekat dobrou reakci. Prezidenta Eisenhowera zároveň ujistil, že z právního hlediska intervence v Libanonu je v pořádku, protože Spojené státy byly požádány o pomoc a tím se intervence liší od britského a francouzského útoku na Egypt, při Suezské krizi. Eisenhower ihned volal britskému premiérovi Macmillanovi. Ten také obdržel žádost o pomoc, jak Šamúna, tak krále Husajna. Prezident požádal Macmillana aby byl připraven použít britské parašutisty v Jordánsku. Eisenhower nechtěl, aby to vypadalo, že dvě země jednájí po vzájemné dohodě, a tak slíbil Britům logistickou podporu, ale americké jednotky se akce v Jordánsku účastnit nebudou, navíc ujistil britského premiéra, že Spojené státy neopustí svého spojence. Libanon nebyl pod žádnou reálnou hrozbou, protože Šamún již odstoupil od záměru získat druhé funkční období. Důkaz o zapojení Sovětů a Egypta do státního převratu také nebyl, tak proti komu byla intervence vedena? Cíl intervence byl Násir. Vojenským zákrokem, chtěl Eisenhower změnit Násirův přístup. Násir, podle Eisenhowera „vypadá to, že věří, že vláda Spojených států je sotva ochotna, kvůli demokratickému systému, použít naši známou sílu k ochraně našich životních zájmů.“¹³⁹ Prezident chtěl Násirovi předvést sílu a ukázat mu, že se nemůže spolehnout na Sověty, zároveň chtěl Eisenhower ukázat králi Saúdovi, že je na Spojené státy spolehnutí, při podpoře spojenců. Americké jednotky přistály bez incidentů, jednotky obsadily Bejrút, blízké letiště a více se v zemi neangažovaly. Eisenhower večer 15. července vystoupil v celonárodní televizi a promluvil k americkému národu, v projevu se vyjádřil tak, že doufá v příchod jednotek OSN do Libanonu, aby se ty americké mohly stáhnou. O dva dny později 17. července 2200 britských parašutistů podpořilo krále Husajna v Jordánsku. Britský premiér stále trval na přímé americké účasti, ale Eisenhower znovu odmítl.¹⁴⁰ Spojené státy se pro intervenci, jak Eisenhower podotkl, rozhodly hlavně z důvodu možné „ztráty vlivu nejen v arabských státech Blízkého východu, ale v oblasti obecně.“ a znovu narážel na důvěryhodnost se slovy „spolehlivost Spojených států v odhodlání pomoci v nouzi, by byla zpochybňována po celém světě.“¹⁴¹

Ministři zahraničí Velké Británie a Spojených států se setkali 17. července. Shodli

¹³⁸ Citováno z Stephen E. Ambrose, *Eisenhower: Soldier and president* (New York: Touchstone Book, 1990), 466.

¹³⁹ Citováno z *Ibid.*, 469.

¹⁴⁰ *Ibid.*, 466–469.

¹⁴¹ Citováno z Little, “His Finest Hour? Eisenhower, Lebanon, and the 1958 Middle East Crisis,” 44.

se na tom, že intervence obou zemí zajistily zájmy Západu v regionu. Narůstal, ale strach z toho, že by se převrat mohl konat i v jiných zemích Blízkého východu. Britský ministr zahraničí Lloyd vyjádřil své obavy: „*Jestli mohl proběhnout převrat v Bagdádu, je tu stejné nebezpečí převratu v Kuwaitu*“¹⁴² Dulles souhlasil, svému protějšku řekl, že v případě nouze obě země musejí být připravené použít sílu. Dulles se obával hlavně toho, že pokud by Násir získal kontrolu nad ropnými zásobami v regionu, tak by vytvořil největší nebezpečí pro evropské ekonomiky. Takové scénáře se nezdály v červenci 1958 nepravděpodobné, ale již v srpnu bylo jasné, že žádné další intervenci nedojde, protože režim v Kuvajtu postihl tvrdě arabské radikály a dodávky ropy do Evropy tím pádem již nebyly ohroženy.¹⁴³ Intervence přesto do budoucna zničila větší podporu americké politiky v regionu. Po převratu v Iráku se zdálo, že nastane kaskádový efekt a americká média se v tomto duchu vyjadřovala měsíce dopředu, když tvrdila, že Násir se pokouší vytvořit impérium anexí okolních států nebo pomocí státních převratů.¹⁴⁴

Intervenční jednotky udržovaly v zemi klid. Parlament 31. července zvolil prezidentem generála Šáhiba, který vytvořil novou vládu.¹⁴⁵ Američané se začali stahovat ihned po zvolení nového prezidenta a poslední jednotky opustily Libanon na konci října 1958. Eisenhower, po zažehnané krizi v Libanonu a v Jordánsku, tvrdil, že ukázka vojenské síly dokázala americkou podporu svým arabským přátelům.¹⁴⁶ Eisenhower 18. července volal Macmillanovi a řekl mu: „*musíme, myslím, nejen se pokusit podpořit oboje ... Jordánsko a Libanon, musíme také, a to se mi zdá více důležité, zajistit, že Perský záliv zůstane v Západní sféře vlivu.*“¹⁴⁷

I přes intervenci na Blízkém východě se sen o konzervativní arabské koalici, která měla čelit Násirovi během roku 1958 rozpadl. Král Saúd v podstatě abdikoval a irácká monarchie již neexistovala.¹⁴⁸ Podle Dullese „*Můžeme postavit pytle s pískem okolo pozic, které chceme chránit.*“¹⁴⁹ Ale zároveň řekl, arabský nacionalismus je potopa a Západ ho nemůže účinně zastavit. Proto by se Spojené státy měly snažit vyhovět arabskému

¹⁴² Citováno z Ibid., 48.

¹⁴³ Ibid., 49–50.

¹⁴⁴ Richard J. McAlexander, “Couscous Mussolini: US perception of Gamal Abdel Nasser, the 1958 intervention in Lebanon and the origins of the US-Israeli special relationship“ 375–376.

¹⁴⁵ Little, “His Finest Hour? Eisenhower, Lebanon, and the 1958 Middle East Crisis“ 53.

¹⁴⁶ Boyle, *Eisenhower*, 114–115.

¹⁴⁷ Citováno z Little, “His Finest Hour? Eisenhower, Lebanon, and the 1958 Middle East Crisis,” 49.

¹⁴⁸ Salim Yaqub, “Imperious Doctrines: U.S.-Arab Realitions from Dwight D. Eisenhower to George W. Bush,” 575.

¹⁴⁹ Citováno z Brew, ““Our most dependable Allies”,“ 108.

nacionalismu a najít způsob, jak vycházet s Násirem. Politika vytvoření koalice konzervativních režimů byla tedy na konci roku 1958 opuštěna a místo toho nastoupila politika usmiřování s Násirem. Násir se usmiřování částečně nebránil, jelikož nový irácký režim se stal velmi prosovětkým a začal ohrožoval egyptskou pozici v regionu. Politika usmiřování pak bude provázet vzájemné egyptsko-americké vztahy celá šedesátá léta až do konce Násirova režimu po Šesti denní válce v roce 1967.¹⁵⁰

¹⁵⁰ Ibid., 108.

Závěr

Strategická důležitost Blízkého východu docházela Spojeným státům již během Druhé světové války. Spojené státy sice výrazně podporovaly dekolonizaci, ale přesto Blízký východ braly jako sféru vlivu svých spojenců, tj. Velké Británie a Francie. Když nastala Suezská krize a Spojené státy se postavily proti svým spojencům z Evropy, jelikož nemohly podpořit pokus starých koloniálních mocností o částečné obnovení moci nad suverénní zemí. V tomto případě se jednalo o Egypt a Suezský průplav.

Staré mocnosti se útokem na Egypt zdiskreditovaly v očích arabské veřejnosti a dalo by se říci v celém světě. Eisenhowerova administrativa usoudila, že po této diskreditaci a ztráty zbývajícího evropského vlivu se na Blízkém východě vytvořilo mocenské vakuum, které se určitě pokusí naplnit Sovětský svaz. Zde je kámen úrazu. I když Spojené státy byly velmi antikoloniální a podporovaly svobodu a nezávislost nových států po rozpadu impérií. Chtěly během studené války, aby státy vzniklé po rozpadu impérií byly na straně Západu, což mnohdy při nepopulárnosti bývalých koloniálních mocností skončilo u podpory despoty, či autokratické vlády, jako tomu bylo i v případě Eisenhowerovy doktríny.

Doktrína ve svém změně byla koncipována tak, aby chránila svobodu a nezávislost zemí na Blízkém východě a zároveň bojovala proti mezinárodnímu komunismu. Pro Američany volba komunismu, státního zřízení nebyla svobodou. Spojené státy tak podporovaly ekonomicky a vojensky autokratické režimy, které orientací byly prozápadní. Americká vláda a její snaha postrádala morální aspekt. Doktrína sama říkala, že bude chránit svobodu a nezávislost, ale tato svoboda v kontrastu s tou americkou žádnou svobodou nebyla. Podporované režimy své odpůrce uvězňovaly, perzekuovaly, apod., o vůli lidu se zde mluvit nedalo, jelikož většina obyvatel sympatizovala s myšlenkami arabského nacionalismu. Američtí představitelé poté sváděli svou neschopnost zvítězit spíše na sobecké Araby než na nedostatky ve své vlastní politice. Jednoduše ve snaze zvítězit nad arabským nacionalismem musely Spojené státy zpochybňovat své morální závazky ke svobodě a dekolonizaci. Ať je to podpora iráckého režimu nebo despotického monarchy král Saúd ze Saúdské Arábie. Nebo se Spojené státy finanční pomocí zapletli do vnitřního politického konfliktu v Jordánsku a podpořili konzervativního panovníka, který

poté zrušil politické strany a stal se de facto diktátorem. Zároveň v těchto zemích byly malé komunistické strany, tudíž ohrožení mezinárodním komunismem bylo velmi malé. Hrozba plynula z arabského nacionalismu. Proti kterému se americká politika skrz doktrínu vymezovala, tak jako kdyby Američané bojovali proti komunismu, jelikož v očích Eisenhowera a v motivu Studené války byl arabský nacionalismus zaměňován s komunismem, což bylo špatně. Naopak Sovětský svaz dokázal využít popularity arabského nacionalismu, a tak jej podporoval. Ale spojení vůdce arabského nacionalismu Násira a Sovětského svazu bylo dle mne spíše pragmatické než ideové.

Ekonomická a vojenská podpora konzervativních režimů ve snaze izolovat Egypt a Sýrie postrádala, jak bylo zmíněno morální stránku. Pomoc nebyla podmiňována žádnými demokratickými reformami, byl zde viděn pouze boj o to, na jakou stranu se budou země Blízkého východu přiklánět. Přesto tato pomoc odradila Sověty ve větší politické angažovanosti.

Krise v Libanonu byla vnitřní záležitostí a s ohrožením komunismem neměla nic společného a s arabským nacionalismem málo. Červencový puč v Iráku donutil americkou vládu jednat. Podle Eisenhowera byla ohrožena kredibilita Spojených států, jelikož libanonský režim žádal o pomoc celé jaro 1958, ale do této doby jí Spojené státy odmítaly. Po převratu v Iráku se v Eisenhowerově administrativě rozmohl pocit, že pokud další převraty budou pokračovat tak Blízký východ bude ztracen, takže musejí zasáhnout. Ale, intervence byla zcela v rozporu s Eisenhowerovou doktrínou, protože intervence mohla být provedena pouze v případě ohrožení mezinárodním komunismem což se zde nenaplnilo. Navíc byla intervence spíše ukázka síly a odstrašení Egypta od možných podvratných pokusů. Samotná intervence, pak doslova zničila další větší podporu americké politiky od arabských států. A jelikož Irák se stal levicovým a král Saúd byl zdiskreditován, musela být doktrína opuštěna a nastal obrat o 180 stupňů, kdy se Spojené státy začaly snažit spíše než o izolaci o sblížení s Násirem, tak jako to dělal už léta Sovětský svaz.

Z těchto závěrů vyplývá, že požití doktríny se neshodovalo s jejích změnám, jelikož byl zaměněn komunismus za arabský nacionalismus. Spojeným státům nešlo tak moc o svobodu a vůli arabských obyvatel na Blízkém východě, ale o to na jaké straně barikády Studené války budou stát, což by někteří mohli napadnout jako vytváření proamerických států ve světě a tím vlastně i americké impérium.

Summary

In this bachelor's thesis was examined the Eisenhower doctrine and its use in the Middle East and from point of view from American decolonization, which form of freedom and independence was enforced. The thesis analyses the application of the doctrine on selected countries in the Middle East. The doctrine was determined to fight against international communism and stop power penetration of the Soviet Union, but mostly the doctrine was used against Arab nationalism instead. American politics focused on the creation of the conservative coalition against Egypt and Syria, which was under the influence of Nassir's Arab nationalism and was pro-soviet. The method which was used is diplomatic history, it studies foreign relations between the United States and the countries in the Middle East. The conclusion of the thesis is that the doctrine was successful in stopping Soviet union in larger influence penetration, but the fight through was held against Arab nationalism, not against international communism and that was. The freedom which was enforced wasn't the freedom from the American point of view. In according to ensure the Western course the despots and autocrats, who persecuted own inhabitant and banned political parties. After discrediting and after coup d'état in Iraq the creation of the coalition was abandoned and after that, the attitude of reconciliation followed. The analysis shows that fighting against Arab nationalism was in contradiction to the doctrine and ensuring of freedom and independence was not in conformity with American decolonization from years before doctrine. The states should be on the right side and that was the West, and that could some strike that the United States tried to created pro-American states and its own imperium.

Contribution of the thesis is in the analysis of using the doctrine and its comparison with the doctrine's wording. The opportunity in more research is in the ideological connection between Egypt and the Soviet Union, in sense was it really pro-communist as American thought.

Zdroje

Prameny

Eisenhower, Dwight David. "Special Message to the Congress on the Situation in the Middle East. January 5, 1957" in *Public Papers of the President of the United States: Dwight D. Eisenhower, 1957, containing the public messages speeches, and statements of the president, January 1 to December 31, 1957*, 6–16. Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Library, 2005. <http://name.umdl.umich.edu/4728417.1957.001>

Jewish Virtual Library. "The Siani-Suez Campaign: Prezident Eisenhower Radio Address on the Situation in the Middle East." Accessed May 1, 2019.

<https://www.jewishvirtuallibrary.org/president-eisenhower-radio-address-on-the-situation-in-the-middle-east-february-1957>

To promote peace and stability in the Middle East, Public Law 85-7, *U.S. Statutes at Large* 71 (1957): 5–6. <https://www.govinfo.gov/app/details/STATUTE-71/STATUTE-71-Pg5-2/summary>

Monografie

Ambrose, Stephen E. *Eisenhower: soldier and president*. New York: Touchstone Book, 1990. 635 s. ISBN 0-671-70107-X.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.000191657&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Boyle, Peter G. *Eisenhower*. London: Routledge, 2014. ISBN 9782582287204.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1099251&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Divine, Robert A. *Eisenhower and the cold war*. Oxford: Oxford University Press, 1981. 181 s. ISBN 0-19-502823-6.

[http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.000191658&lang=cs&site=eds-live&scope=site.](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.000191658&lang=cs&site=eds-live&scope=site)

Johnson, Paul. *Eisenhower*. Brno: Barrister & Principal, 2015. 182 s. ISBN 978-80-7485-041-7

[http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.001950149&lang=cs&site=eds-live&scope=site.](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.001950149&lang=cs&site=eds-live&scope=site)

Lewis, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 383 s. ISBN 978-80-7106-926-3.

[http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.001178381&lang=cs&site=eds-live&scope=site.](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.001178381&lang=cs&site=eds-live&scope=site)

Nálevka, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010. 196 s. ISBN 978-80-7429-011-4.

[http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.001232550&lang=cs&site=eds-live&scope=site.](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.001232550&lang=cs&site=eds-live&scope=site)

Nálevka, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2003. 234 s. ISBN 80-7254-327-X.

[http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.000211587&lang=cs&site=eds-live&scope=site.](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.000211587&lang=cs&site=eds-live&scope=site)

Nálevka, Vladimír. *Světová politika ve 20. století (II.)*. Praha: Skřivan ml., 2005. 287 s. ISBN 80-86493-16-4.

[http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.000943861&lang=cs&site=eds-live&scope=site.](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.000943861&lang=cs&site=eds-live&scope=site)

Polk, William R. *Understanding Iraq: The Whole Sweep of Iraqi History, from Genghis Khan's Mongols to the Ottoman Turks to the British Mandate to the American Occupation*. New York: HarperPerennial, 2006. 221 s. ISSN 0-06-076469-4

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip.shib&db=cat04374a&AN=kup.001274182&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Thomas, Evan. *Ike's bluff: President Eisenhower's secret battle to save the world*. New York: Little, Brown and Company, 2012. 484 s. ISBN 978-0-316-09104-6.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.002125694&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Tindall, George Brown. *Dějiny Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 921 s. ISBN 80-7106-452-1.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.000219728&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Wanner, Jan. *Ve stínu studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 568 s. ISBN 978-80-7422-094-4.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat04374a&AN=kup.001365839&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Yaquob, Salim. *Containing Arab Nationalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*. Chapel Hill: University of North Carolina press: 2004. 392 s. ISBN: 978-0-8078-5508-9.

Odborné články

Brew, Gregory. "‘Our Most Dependable Allies’: Iraq, Saudi Arabia, and the Eisenhower Doctrine, 1956-1958." *Mediterranean Quarterly* 26, no. 4 (December 2015): 89–109. doi: 10.1215/10474552-3425200.

Hahn, Peter L. "Securiting the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957." *Presidential Studies Quarterly* 36, no. 1 (March 2006): 38–47. doi: 10.1111/j.1741-5705.2006.00285.x

Howard, Harry N. "The Regional Pacts and the Eisenhower Doctrine." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 401 (1972): 85–94. ISSN 00027162. <https://www.jstor.org/stable/1039115>

King, Brandon. "In the eye of the storm: Ambassador James Richards's mission to Iraq in April 1957." *Cambridge Review of International Affairs* 27, no. 3. (September 2014): 503–520. doi: 10.1080/09557571.2012.678303.

Kumar, Deepa. "The Right Kind of "Islam": News media representations of US-Saudi relation during the Cold war." *Journalism Studies* 19, no. 9 (2018): 1079–1097. doi: 10.1080/1461670X.2016.1259012.

Little, Douglas. "His Finest Hour? Eisenhower, Lebanon, and the 1958 Middle East Crisis." *Diplomatic History* 20, no. 1 (1996): 27–54. ISSN 014677709. <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsjsr&AN=edsjsr.24913444&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

McAlexander, Richard J. "Couscous Mussolini: US perceptions of Gamal Abdel Nasser the 1958 intervention in Lebanon and the origins of the US-Israeli special relationship" *Cold War History* 11, no. 3 (August 2011): 363–385. doi: 10.1080/14682745.2010.482960

Metz, Steven. "American Attitudes Toward Decolonization in Africa" *Political Sciences Quarterly (Academy of Political Science)* 99, no. 3 (Fall 1984): 520–523. doi: 10.2307/2149946

Michaels, Jeffrey H. "Dysfunctional Doctrines? Eisenhower, Carter and U.S. Military Intervention in the Middle East." *Political Sciences Quarterly (Academy of Political Science)* 126, no. 3 (Fall 2011): 465–492. doi: 10.1002/j.1538-165X.2011.tb00709.x.

Parker, Chris. "Paying for Zion: Eisenhower's Middle East Policy, 1953-1956." *Middle East Policy* 25, no. 2 (Summer 2018): 100–120. doi:10.1111/mepo.12345.

"The Eisenhower Doctrine." *America* 96, no. 25 (March 23, 1957): 696. ISSN 00027049.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=hsi&AN=35572076&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Yaqub, Salim. "Imperious Doctrines: U.S.-Arab Relations from Dwight D. Eisenhower to George W. Bush." *Diplomatic History* 26, no. 4 (2002): 571–591. ISSN 01452096.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsjsr&AN=edsjsr.24914279&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Martin Myslík
E-mail:	81911709@fsv.cuni.cz
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	LS 2017/2018
Semestr a školní rok ukončení práce:	LS 2018/2019
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.
Vedoucí práce:	 Mgr. Jiří pondělíček
Název práce:	Eisenhowerova doktrína a Blízký východ mezi lety 1957 a 1958
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):	Práce se věnuje vzniku Eisenhowerovy doktríny a Blízkému východu mezi lety 1957 a 1958. Zkoumá začátky angažovanosti Spojených států na Blízkém východě po Suezské krizi. Spojené státy se báli pronikání Sovětského Svazu a mezinárodního komunismu do tohoto regionu, proto byla vytvořena doktrína, která měla s tímto pronikáním bojovat. Doktrína ale nebojovala pouze proti komunismu, ale také proti arabskému nacionalismu v čele s Egyptem.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	Práce měla být původně zaměřená an období mezi lety 1956 až 1960. Po konzultaci s s vedoucím práce, jsme tento toto období zkrátili na léta 1957 a 1958. Tyto 2 roky zcela stačí na rozsah bakalářské práce.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	Úvod 1 Cesta k doktríně 1.1 Americký přístup k dekolonizaci 1.2 Po Suezské krizi 2 Doktrína 3 Izrael a okupovaná egyptská území 4 Hledání spojence 4.1 Před doktrínou 4.2 Vytváření americké politiky a aplikace doktríny 4.3 Prohlubování vztahů mezi Irákem a Saúdskou Arábií – nádech konzervativní koalice 5 Krize v Jordánsku, Sýrii a Arabská unie 7 Libanon a vojenská intervence Závěr Summary Zdroje
Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):	Primární literatura Eisenhower, Dwight David. “Special Message to the Congress on the Situation in the Middle East. January 5,1957” in Public Papers of the President od the United States: Dwight D. Eisenhower, 1957, containing the public messages speeches, and statements of the president, January 1 to December 31, 1957, 6–16. Ann Arbor,

Michigan: University of Michigan Library, 2005. <http://name.umdl.umich.edu/4728417.1957.001>

Jewish Virtual Library. "The Siani-Suez Capaign: Prezident Eisenhower Radio Address on the Situation in the Middle East." Accessed May 1, 2019.

<https://www.jewishvirtuallibrary.org/president-eisenhower-radio-address-on-the-situation-in-the-middle-east-february-1957>

To promote peace and stability in the Middle East, Public Law 85-7, U.S. Statutes at Large 71 (1957): 5-6. <https://www.govinfo.gov/app/details/STATUTE-71/STATUTE-71-Pg5-2/summary>

Sekundární Literatura

Ambrose, Stephen E. *Eisenhower: soldier and president*. New York: Touchstone Book, 1990. 635 s. ISBN 0-671-70107-X.

Boyle, Peter G. *Eisenhower*. London: Routledge, 2014. ISBN 9782582287204.

Divine, Rovert A. *Eisenhower and the cold war*. Oxford: Oxford University Press, 1981. 181 s. ISBN 0-19-502823-6.

Johnson, Paul. *Eisenhower*. Brno: Barrister & Principal, 2015. 182 s. ISBN 978-80-7485-041-7

Lewis, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 383 s. ISBN 978-80-7106-926-3.

Nálevka, Vladimír. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010. 196 s. ISBN 978-80-7429-011-4.

Nálevka, Vladimír. *Studená válka*. Praha: Triton, 2003. 234 s. ISBN 80-7254-327-X.

Nálevka, Vladimír. *Světová politika ve 20. století (II.)*. Praha: Skřivan ml., 2005. 287 s. ISBN 80-86493-16-4.

Polk, William R. *Understanding Iraq: The Whole Sweep of Iraqi History, from Genghis Khan's Mongols to the Ottoman Turks to the British Mandate to the American Occupation*. New York: HarperPerennial, 2006. 221 s. ISSN 0-06-076469-4

Thomas, Evan. *Ike's bluff: President Eisenhower's secret battle to save the world*. 484 s. ISBN 978-0-316-09104-6.

Tindall, George Brown. *Dějiny Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 921 s. ISBN 80-7106-452-1.

Wanner, Jan. *Ve stínu studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 568 s. ISBN 978-80-7422-094-4.

Yaqub, Salim. *Containing Arab Nacionalism: The Eisenhower Doctrine and the Middle East*. Chapel Hill: University of North Carolina press: 2004. 392 s. ISBN: 978-0-8078-5508-9.

Další sekundární literatura

Brew, Gregory. "'Our Most Dependable Allies': Iraq, Saudi Arabia, and the Eisenhower Doctrine, 1956-1958." *Mediterranean Quarterly* 26, no. 4 (December 2015): 89-109. doi: 10.1215/10474552-3425200.

Hahn, Peter L. "Securiting the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957." *Presidential Studies Quarterly* 36, no. 1 (March 2006): 38-47. doi: 10.1111/j.1741-5705.2006.00285.x

Howard, Harry N. "The Regional Pacts and the Eisenhower Doctrine." *The Annals of the Amarican Academy of Political and Social Science* 401 (1972): 85-94. ISSN 00027162. <https://www.jstor.org/stable/1039115>

King, Brandon. "In the eye of the storm: Ambassador James Richars's mission to Iraq in April 1957." *Cambridge Review of International Affairs* 27, no. 3. (September 2014): 503-520. doi: 10.1080/09557571.2012.678303.

Kumar, Deepa. "The Right Kind of "Islam": News media representations of US-Saudi relation during the Cold war." *Journalism Studies* 19, no. 9 (2018): 1079–1097. doi. 10.1080/1461670X.2016.1259012.

Little, Douglas. "His Finest Hour? Eisenhower, Lebanon, and the 1958 Middle East Crisis." *Diplomatic History* 20, no. 1 (1996): 27–54. ISSN 014677709.

McAlexander, Richard J. "Couscous Mussolini: US perceptions of Gamal Abdel Nasser the 1958 intervention in Lebanon and the origins of the US-Israeli special relationship" *Cold War History* 11, no. 3 (August 2011): 363–385. doi: 10.1080/14682745.2010.482960

Metz, Steven. "American Attitudes Toward Decolonization in Africa" *Political Sciences Quarterly (Academy of Political Science)* 99, no. 3 (Fall 1984): 520–523. doi: 10.2307/2149946

Michaels, Jeffrey H. "Dysfunctional Doctrines? Eisenhower, Carter and U.S. Military Intervention in the Middle East. " *Political Sciences Quarterly (Academy of Political Science)* 126, no. 3 (Fall 2011): 465–492. doi: 10.1002/j.1538-165X.2011.tb00709.x.

Parker, Chris. "Paying for Zion: Eisenhower's Middle East Policy, 1953-1956." *Middle East Policy* 25, no. 2 (Summer 2018): 100–120. doi:10.1111/mepo.12345.

"The Eisenhower Doctrine." *America* 96, no. 25 (March 23, 1957): 696. ISSN 00027049.

Yaqub, Salim. "Imperious Doctrines: U.S.-Arab Relations from Dwight D. Eisenhower to George W. Bush." *Diplomatic History* 26, no. 4 (2002): 571–591. ISSN 01452096.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		